

تزویجی

ترویجی

د

زین انحصار

دشنه و کیمی محصول

۱۳۶۹

د وفا مشر:

پروفیسر عبدالرسول امین

- * ترویجی
- * زیرین انحصار
- * د ازاد افغانستان د لیکوالو تولنې له خپر وغشخه
- * نسل تعکه
- * خطاط : نور الحبیب نثار
- * گنډه : (۵۰)
- * د ۱۳۶۹ ش ، عقرب
- * د ۱۹۹۰ ع ، اکتوبر
- * مطبوعه: تاپ پرینترز ، پیپسونز

په دې مجموعه کښې :

- د سریزې پرخای
- ستری کامونه
- نخبنه
- وطن
- ترقه بنا مح
- نړو کلا
- کوچنۍ غازی
- وړکه سندره

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

د سریزې پېرخاى :

”ترعېمى“ زما د لىندۇ كىيسى دىرىيە مجموعە دە چى دا
دى تاسىو ادب دوستە ، دوستانقۇ تە يې وېلەندىپى كوم . لە دې
پخوا نىما د لىندۇ كىيسى لوصرىھ مجموعە د ”دا سۈرنە ، دارىمۇنە“
پە نۇم چاپ شوپى دە ، چې شىكارلىقى لىندىپى كىسىپى پە كىنىپى
راڭلىپى دى . زما د لىندۇ كىيسى دىرىيە چاپىي مجموعە ”شاكىپى كوشىپى“
نۇمىپىنى او پەخىلس لىندىپى كىسىپى پە كىنىپى خېرىپى شوپى دى .
”ترعېمى“ زما د اوو (۷) لىندۇ كىيسى يووه كۈچىنى شەكەن
مجموعە دە چى دا دى د هجرت پە سىيمە كىنىپى يې د خېرىبدىلو
ويالىپ ساپە بىرخە كېرىپى .

”ترعېمى“ او د ”ترعېمى“ يو لىرى نۇرىپى كىسىپى د سۈرەجىشت
پە قىائىدىيىو كىنىپى ، د بىدەرنىغى ، ماڭتم او مەرك د خېنىۋەرخۇنۇ

وېرلارې اتکازه ده ، چې تاسو به يې د خو لندو کیسو په فرم
ولوئه .

د راته بنه بشکاره نه شوه چې په خپله اوږد د مقدمه
موستړي کړم او د خپلو کیسو په باب خبرې درسم وکړم .
کیسې خپله خبرې کوي ، خپله بايد یو خله فعالی . د چې
څنګه يې ولی ، په دې باب هم نه خله نه شم ولی ، تاسو
به يې خپله ولوئه او هکه خو به د کیسو په باب هم یو
مجموعې تأثر درسم پیدا شي .

زه به خوشحاله و مکه مې د خپلو د غو خو لندو کیسو
د لیکلو هغه اتکلېزې ، د استانی اتکازې کړې وي ، چې پر مايې
د کیسې لیکلې دې او تاسو ته يې دا کیسې دراوړوي .
په مینه

زېین انځور

۱۳۶۹ ، ۸ ، ۹

ستري ڪامونه

موین دېرى سترىي شوي او وېرىي شوي وو . نور نو موین
د لەزبى توان نە لاسق . د زىاتۇ كىرەپىلى او لەتون توان ھم نە و
راتە پاتى : د سەھار لە خلۇرى بجىو مو پە كىرەپىلى او لەتون پىل
كىي و . درېنى قوپىكى او پىتىكى او خە نۇر سامان موشى او اوېزىق تە
پاتە وو . دا شىيان موتلى لەخانە سە كىرەپىلى . هسى خراوەس
موین لە دغۇر تولۇشىانق سو عادت كىي و خونن نەموین سترىيا
خە بل دۈلى و . من موین د جىڭ د تاۋىدە دىكىن پەچەنلىكە دەلتە د
بنار پە يو لېرىي شان كىوت كېنى كىرەپىلى . لەتون مو كىلىو . يو
خە مۇ لەتىول ، نە ، دېرى خە مۇ لەتىول ، ھەر خە مۇ چې پېدا كەلى
شول ، لە انسانانق نى يولې قى نۇرۇشىانق . من يې د جىڭ پەچەنلىكە
لەتون موین تە راسپارلى و . دغە بىرخە نەموین د درې تىنچ پەش كېنى

رسپدلي و . يو زه او دوه تنه نه ما عسکر . سپتياره صاحب منصب
يم ، لو مردي برييد من يم . دوه تنه عسکر مي يوجبار نوميده
چي نره او وج كلک و خود نه عريتيا به يې خله درقه ولیم ؟ دويم
يې شافعير نوميده خود وصه په چل نوم نه و مشهور لکه په
"پرسو" . نوره عسکرو به د ملنلو له پاوه "پرسو" باله . زما
له لو مردي سرتبرى خخه يې سرچه خويونه لول . ناوخته به له
خوبه راوينسبده . زر به ساتري كيده ، زر به ويزري كيده
چاغومبي شانته و . لکه تل چې يې په هدوکر دره وي . خور
د بشه سريتربا يې نو حد نه و . د پر زره سواندي و . د جنگ
منه يې هم له هدي كبله نه و . تاسو ته خو معلومه ده چې
داسي زره سواندي او مهربانه کسان بشه جنگ نه شي کولي
اصل جنگ نه شي کولي او کله زما پر زره واه نو داسي کسان
به مي هيٺکله جکري ته نه لپيل . زره سوئ او جنگ ، مينه
او جنگ ، مهرباني او جنگ دا د پر سره لپري شينونه دی . شانه
هداسي و . زه خپله نه د جبار په خپز ورم او نه د شانه
په دول . يو خه د يو په شان ورم او يو خله د بل په خبر . يم
جبار ورم او نيم شانه . جبار که به د روړۍ و خور له او کله
نه ، خو توپک يې بشه په منه چلولو او شانه که به د روړۍ
نه و خور له نو بيا خو يې يو ته هم لاس نه ورته او
که كيده به يې کله شوو ، بيا خو به په ساخته له حایه
پوره کيده اشو . ما به کله کله فکر وکړي چې کيده اشي

دی دارن وي، خو دو مرع دارن هم نه او. يو خه به دارن و او يو خه به تنبل، زه خپله هم کله کله دارېن. خو تراوشه پورې ما خوک پرخان نه دی پوه کري، يا خوک نه دی رباندي پوه شوي او يا خو بنائي زه داسې فکر کوم چې گوندي خوک نه رباندي پوهېن، يا به تول خلک هداسې وي. دېن زه موږ کسان هم کله کله دارېنې.

موږ دو مرع لټون زيات ستره کلېو. غرمه هم تېره شوي و خر موږ د خه شي شکه لانه و کري. عسکري درانده بوقان لکه چې نه هم درانده شوې، وي. موږ اوس دو مرع ګرځيدلي وړ چې قدم به مو اخېست لکه چې خوک مو په دراندو موږ پورې نېښتې وي. داسې به دراندي شوې چې نه موږ قدم اخېستل به له لا زیاتق سټونزو سره مخاځخ شو. ما خو به فکر وکړي چې گوندي خوتنه مې په موږو پورې خو پند دی او يا خو د زمکې مقناطيس خوږابه خواکن شوي دي. موږ اوس ويچاپ کعدونه لټول. د بنکار زیاتر کورونه ويچاپ شوې، وي. موږ باید له دغه ويچاپو هم يو خه بود کري وای، خو او سه موږ دو مرع ستره شوي او وېزاي شوي وړ چې د نه لټون خواک نه او را کښې پاپې.

موږ بې له دې هم په توله وړخ کښې په دغه ويچاپو کښې خه پېدا نه کړي، شول، او که نه هېڅه مونه وای پېدا کري خو یولنې د خواک له پاره مو يو خه مومندي وای، بیا

هم غته خبره وه . خوکورونه دخوراک له خیزونو داسپی خالی شوي
وو ، تکه هرخه چې دې په جارو راتول کړي وي . موږ زیات ستري
شو . په یو ویجاره کښې ما خپل عسکرو ته امر وکړ چې لبه دمه
وکړو . موږ لبه شیبه کېنناستلو . جبار په قهرېدلي غږویل :
- هېڅ نشته ، تول خلک له دې ځایه وتلي دي .

شانۍ له خانه سو وغورېد :

- چې خلک نه وي نو په داسپی ځایو کښې نه موږ ګرڅېدل
څه مسرور ؟

زه چې وم خوجبار بیا خپل او لاره لوړ کړی :
- هرخه ویجار دی ، هرخه ویجار شوي ....
شانۍ بیا له خانه سو وغورېد :

- کله چې د چاپه لاس کښې توپکونه وي ، هرخه ویجار پېښې
اخدا توپکونه پرته له ویجار پتیا خه کولې شي ؟
خپل توپک ته یې بد بد وکتل . بیاپی زماو د جبار توپکونه ته هم
یو کړکجن نظر واچاوه او بیا هم وغورېد :

- چې دا به چا جوړ کړي وي ؟
خپلی لارې یې توکړي او توپکونه ته یې بیا دکړې یو نظر
وکړ . دا محل یې غږ له غورې دلوا خڅه یو خه منسجم او لوړ شو
- زه دې پخوا کلونه دلتنه راغلی وم . دلتنه پخوا هرخه بل
دول وو . پخوا دلتنه هرخه تک شنه او بشایسته وو ....
جبار ته یې مر وکتل او خبره یې اوږده کړع :

- عجیب سیمه ده ، عجب خلک بی وو ، خو ... خو زموین

له لاسه ... هدا زموین له لاسه ...

خدای زده په نړه کښې بی خڅه ورته شول ، لنه شیبه بی
خند کړي . داخل بی پېږته د خبرو عادی حالت وړکه شو او بیا
له خانه سره وغوره پد :

- اخر دا ولپی ... دا ولپی ؟

بیا بی لارې توکړي . غوصبری بی سره شول . ما
هېڅکله هم شانۍ په داسې حالت کښې نه و لبدلی .
لبه شیبه موښن قول چپ وو . د شانۍ منځ داخل ماته
راواوښت :

- ضابط صاحب : قیامت به هداسې وي نو ؟

ما هېڅ هم وقتله ویل . هغه بیا ماته منځ ساولیاف :

- ضابط صاحب : تا پخوا د خای نه و لبدلی ، جبار به
هم نه و خود خدای راستی ده چې که دې لبدلی واړي نو
پېږي میں شوی به واړي ، زه همدلتہ د یوې فرشې سیمې یم .

زما پر شوندو یوو ترڅه موسکا خپره شوو :

- لبدلی مې و ، خو خو خلله مې لبدلی و . د پېږي شپږ مې

په کښې تېږي کړي دي . دلتہ مې د یوو خپلواک کوړو و ما
به هر ژمی هدللتہ تېراوه ، خپلواه خڅه ؟ د خپل ماما

کوړو مې و .

جبار نړوښ په خبرو کښې ساولو پد :

- شانور داسې خیال کوي چې گوندې یولانې ده لېدى و ...

شانور بیا له خانه سره وغورېد :

- پخوا دلته عجیبه بنایست و . هرڅه بنایسته وو

دا اویس چې لا خه قیامت رانازل شوی دی . . . .

خدای خبر چې شانور به نړۍ خله خبرې کړې وو ، خو
ما د هغه پاڼي خبرې وانه وړېدې . زما ذهن ډېرو پخوا
کلوېن ته لار . هفو ژو ته چې ما دلته تېر کړې وو . زما
ښه یاد شي چې زما ماما هدلته اوسيده . د هغه له زوي
سره به تولی ژمي یوځای و . یو بايسکل مو لرلو . دوو تني
به په تولی بنار کښې په هماغه بايسکل ګرجېبدلو . عجیبه وغت
و . خه نارنجاں ، خه دول مېوې ، خه چپلی کبابونه ، خه
باغونه ، خه بنایسته ژمي ! هرڅه بل دولو وو ، د هفو
شیانو هجه نخبنه اویس نه و پاڼي . جمدار هم نه و پاڼي .
جمدار هماغه نه ما همنه وو ، نهاد ماما زوه و . هفو
اویس له دې خایه تللي وو ، کله یې کړې وو . بنکته ته تللي
وو . چا به لا په کښې ويل چې جمدار اویس اخوا ته ښه غږ
سره دی .

ما ته جمدار رایاد شو . د هغه مستانه خویونه رایاد
شول . هغه زه هم له خانه سره مست کړې و . زه او
هغه به تل سره یوځای وو . زه به پله ژمي کښې ډېري
شېږي دلته و . او هغه به په اوږدي کښې ډېري شېږي هلته

راته . خو اوس جمن هم نه و ، دلتہ میخوک نه و پاتی
دلته مرخله و ران شوی وو ، زما په زه کنی کنی را لوگر خپل :
- کاشکی ، مرخله لکه د پخوا په خبر وای ... کاشکی اوس
هم د پخوا په خپل بنایست وای ، مینه وای ... مرخله
شنه وای ... خلک وای ، کنی کونیه وای ...
زما سوچونه نور هم پسی او بجه بدل ، خو جبار راغب
کر :

- ضابط صاحب ! ترڅو به دلتہ ناست یو ؟

زما خان ته فکر شو . له خایه را پورته شوم ، خو دېر
په سختی راجګه شوم ، لکه چاچې په زمکی پوره تړی وم .
هخوی هم دېر په سختی له خایه ساپورته شول . له دومو
دې سره سره لا په موین کنی د تک توان نه و پیدا شوی .
په سختی په لاره روان شولو . موین لا یو خو قدموونه
نه وو پورته کړي چې جبار غن کر :

- چرکه ... چرکه ...

موین قول پرخای و زیدلو . رینتیا هم یو چرکه په
کندله واله کنی یو پی او بلې خواته سرگردانه کر خپل . زغ په
تعجب کنی شوم چې اخ دلتہ دا چرکه له کومه پاتی ده ؟
دلته خه کوي ؟ دلتہ خو میخوک هم نشته . موین زیات
و بینی وو . د چرکې پا پیدا کپدل نهونږد له پاس د ګښې د مهرو
یو امبد هم و . شانوں غن کر :

- خامخا به له کوم چا پاپی شوی وی ، یا به له کوم بل خایه

لارکه شوی وی .

جبار ویل :

- هر خنکه چی وی خود خویلک له پاوه یو خلا را پیدا
شول .

زما پاوه نرهه کښې بیا هم قبل شول :

- دا به له چا پاپی شوی وی ؟ !

چرکه سرکردانه کر خبدله او پرله پسې غبونه بې کوله :
کوتی ... کوتی ... کوتی ...

شاکنون غن کر :

- کورکه چرکه ده ، کورکه ده ...

جبار ویل :

- په کورکه موکله پسې بې مه گرځه ، خو لاینول بې
په کار دی .

دوا په زما امر ته منظر پاپی شوله . ما و غن کر :

- راوې بې نیسی ؟

دوا پو له خپلوا توپکونو سره یو خای په چرکه پسې
مندوې پېل کړي . او س لټوی سره د مندوې عجیبیه توګان پیدا
شوی و . چرکې له هغوي خخه د ساتیا پخوانی احساس ہل
کړي و . زه هم په درې پسې کرار کرار و مردانه شوم . چرکه
لاس ته نه ور تله . یوې او بلې خواتیه بې مندوې وهلي . اخري
یوئه کور ته منوقله . شا او خواته نور کورننه ویجاړ وو

خو هغه کور دوغ پاپی شوي و . چرگه هدغه روغ کور ته
وئى نتوقله . زە يوچە شكى شانته شوم . د توپك لەتى مې وغا
او خپلە پىنه مې يوچە تېزه كرلە . هغوى لا پە چرگه پىسى
ھماقسى منلۇپى وهلىپى . زماپە زىمە كېنىپى بىأ تېرىشلى :

- چې دابەلە چاپاپى شوي وى !

خو دا ئۈل مې پە نەزەركېنىپى خەشک ھم دەرسە تېرى
شۇ :

- دابە دلتە خەکىۋى ؟ يوانزىپى يو ۋۇندى خىن . يوا
ييو ۋۇندى چرگە !!

او خپلە پىسە مې نۇرە ھم تېزە كرلە . زە ھم دكۈر
پە بېرتە پاپى شوي دەرۋانە وئىنتوتىم . دەرۋانزىپى تولىپ بېرتە
وې . يادكۈر وەن دەرۋانزىپى پىشكى وې او يىا خو بېرتە پرېپى وې . چرگىپى
ھماقسى سەرگەدە اپى منلۇپى وهلىپى . جبار او شانقۇر ھم سۆكىند
وېرته كرپى و چې راتىسىم بې پى . زە ھم وەرۋەرۋەپە هغۇپىپى
رولان وىم . زما داراندە بۇتىان نۇر ھم پىسى دەنېدل . لەكە چې هو
شىبىھ يوبىل شۈرك ھم وەرپورپى نېنىلى . نەكە چې ددىپى كورۇنى
تولىپ بېنىسىدەن تىكى زماپە دەرق بۇتىانو پۇرپى نېنىلى وى او
ماڭام اخېستۇ تە نە پېرىپىدى . خو هغۇپى لاھماقسى منلۇپى
وهلىپى . كورەكىپى چرگىپى ھم ھماقسى منلۇپى وهلىپى . چرگىپى ھم
عجىبىھ توان پېداكىرى و . د راتىيولۇ او حلاللو لە دار خىنە
خە داسپى عجىبىھ توان ھم يېداكىبالى شى . توان ، تلى د

یوچه لة امله راپیداکبېي . ييوچى انكىزى تە ضرورىت لرىي ، يوشە
يىچاتە د يوشە توان و سکوئى ، توان زياتىدىلى ھم شى ، پەھاڭى
انكىزى پۈرسىي ارىء لرىي ، كە انكىزى لوئىه ويى ، توان ھم لوئىوي .
ما پە دې وخت كىنىي بىيا دغۇرۇنۇ تە وكتىل چى زياتە
يى پە كىنەوالى بىلد شوئى وو ، هغۇرى چى دا كورۇنە يى پېرىنى
وو ، د يوئى توان لە مخې يى داكار كىرىما و ، يا يوئى توان د
كۈرۈنۈ پېنىسىدلىو تە اپ كىرىي وو ، توان ھەداسىي راپيداکبېي
توان پە ھەدغۇرسىلىو راپيداکبىدى شى . چىكى ھاغسىي منىپى
وھلىي ئىغىر يى نو جبار او شانقىر ھم سترىي كىرىي وو . ما
كە منىۋىي نە وھلىي ، خىر سترىي مې لە هغۇرى ھم زياتە
و . چىكە يوئى دھلىز تە نىوقىلە ، موېن ھم دھلىز تە
وەرگلى . لە دھلىز شخە يى كوقى تە منىۋە كىرلە ، د كوقى
درولۇ ھم بېرەتە و . موېن ھم كوقى تە وەننۇقلۇ اقىمۇش
شىڭىھ كوقى تە وەننۇقلۇ نو قىل د كوقى پە درولۇم كىنىي وەرپىلۇ .
ئىكە لە تولۇ شخە چى ساۋىي و تلىپ ويى . پە پېنىسوكىنىي مو د
بل قدم دا خېستلىق توان نە و پاڭى . توان راخىندا خېستلى شى
و . توان دا سىي ھم اخېستلى كېداى شى . د كوقى پە منىخ
كىنىي يى بوجا شان سرىي او ييوچە شان بىنڭىھ پراتە وو . د
بىشىپ د سى لاندىپى د سرىي لاس اپېنىسىدلى شوئى و . ھەمداسىي
غۇزىلىي پراتە وو . مىرە وو . دوازىھ مىرە وو . شانقىر وەننۇنىڭى
شو . هغۇرى يى و خۇجۇمىل : ھېچ زخم يى نە لاس . جبار دھلىز

ته بويت . راغب يېپي كې :

- دوه ماشومان دلته پراته دېي !

د هەغە ئىغۇز مۇھىن پە ئۇرىزۇن و ئۇرۇكىنى ئاتكانىچى جۇرەپى كىرىي .
پە ئەخان پىوە نە شىو ، خۇبىالە كۆپقى و قىلىي وو . د بلىپى كۆپقى
پە درشىكىي كىنىچى جىبار ولاپ وو . مۇبىن تەيپى لاسو پىرىپسىو دەلە .
مۇبىن ولىپىدىل چى ئەخۇرى ھەم د كۆپقى پە منجى كىنىچى غەزىدىلى پۈرە
دىي . دەلەپە يۈرە بىل سەر ئىرەپچى پراتة دەلە . شانقىرە فەرۇنەندىچى
شىو . ئەخۇرى ھەم كۆم زەخىم نە لاس . شائۇنۇرە مۇبىن تە وكتىل
اىلە ئەخانە سەر و ئەخۇرىپىد :

- آ... داولپى ... .

او مۇبىن تولۇ خېلىو درېقى عسکري بويتائۇ تە بد بىد وكتىل .

د كۆرسىكى چىڭى ئاواش بىيا قاۋىپىدىل شىو :

- كۆيتى ... كۆيتى ... كۆيتى ... .

مۇبىلە دەھلىزە ھەم بېرتە را ووتلىو . يۈرۈل مۇ يۈرۈل
تە بد بىد سەر وكتىل . مەچىخ خېرى مۇلە خۇلىپى خەخە نە وىتلە
خان بىذىچى راتە بىنكارە كىپە ، لەكە چى دەرى تولى مۇبىن پلاخېلىو
تۈپكىرى وىشتىلى وىي . ما يۈرۈل بىيا خېلى تۈپكى تە او د شۇرۇ
دەلەپە تۈپكۈنى تە وكتىل ، خەدائى خېرى خەتكە نە ھەم لەكە د
شائۇنۇرە پە ئېرىلە ئەخانە سەر و ئەخۇرىپىدەم :

- تۈپكى ... تۈپكى ... .

لارپىچى مې تو كىرىي . يۈرۈل مې بىيا دەھلىزە تە فەرۇنە وكتىل

او په قلچه پدلي غنې مې قومانده وړکړه !

-مارش ، مارش ! لئکوړه موختی !!

نخبته

رنگ يې تىك زېرۇق، لىكە چې زېبىنىلى دېيى ويى، لىكە چې تولە
 وىينە تىزى زېبىنىلى شوھىۋە، د نە، لىسو كلىرى د شاً او خوا معلومىدە.
 شلېدىلى او خېرىنى جامىي يې پە غارە كىنىي ويى. پە پېشىو كىنىي يې
 خېلى، نە ويى او يىئە نىئە خېرىنە خولىي يې پى سىپتە وە. پىرس
 د پېتى خولىي رنگ يې پە خىرو كىنىي وەك شوھىۋە. د سىرە
 رېبىرىنىق يىوھ لىيندە يې غارە تە اچولىي وە. اوچت اوچت كامونىي يې
 اخېستىل، كامونىي يې حىم لە مايتىم خەختە ھۆك بىنكارىپىدەل. پە هەر
 كام كىنىي يې يىو غەم پىروت ق. پە لاسە يې خۇڭلە تىينىدەك وغۇڭ
 او داسې بىنكارىپىدە لىكە چې پە كوم ئۇمىز فىڭ كىنىي داسې دۇب
 شوھى ويى چې نە يې لارې تە خىيال ويى او نە خېل خان تە. د لادى
 پە منىخ كىنىي يىز ناخاپە وەرىپە. خېلە لىيندە يې لە غارە لېرى

کپه او په خپل بنې لاس کښې بې تېنگکه ونیوله . خپل شا او خواته بې وکتل . په لویه لار کښې بې سترګې وړه پېغې کړې . غوبن ونۍ بې خڅه واورې بدال :

-غ غ ... غر ... رید ... غر غر ...

منلهو بې کړله او د یو لوی ګټه شاشه کېناست . د ګټه په څنګ کښې بې لارې ته کتل . د لوډا خام سړک له یو اړخ څخه د کلې لوې بې لارې ته د ټانکونو یوه لیکه راه، وانه وه . تکه توړه لیکه بې جوړه کړې وه ، لکه تک توړه بناماړ . د ټانکونو غرهار را فژدې کېدہ . اول خان له لوی ګټه څخه سس یوڅه را اوچت کړ ، خپلې لیندې ته بې مډوکتل . هغه بې د از مېښت له پاره یوڅل را بېنکو دله ، بیا بې خپل شا او خواته وکتل . توړې متیرې وې ، لوې او کړچنې تېربې . یو څنګ ته بې کلې پروت و . د کلې تکې شنې وې غمجنې بنکارې بدې . هېڅوک په کلې کښې نهه ور پاتې . اوږد همایغسې په ويالو کښې بهېبدې . خوهغه پخواخته مستې په کښې نهه بنکارې بدہ . لکه په دې وياله کښې چې د کلې اوښکې رواښې وې ، د هر کور اوښکې ، د نتشو دېرو او حصړ اوښکې ، د تقول کلې د غم اوښکې ؟ ويالي همدایې بنکارې بدې او د بهاندو ويالو اوږد همداسې ؟ ماشوم اول خان د کلې هغه بل څنګ ته وکتل . غونه پرې زېږ شو ، تکو شنون او سپینو جنله لوې سترګې وړه پېښو لوې . هلتنه د کلې هدیو وه . نیمه هدیو اوس نوې جوړه شوې وه او د غه هدیو تعله

سپینتو او شدنو جنلۇ نیولى وە . اول خان تە یوچىل بىيا
ھەفە فەرخ قەيادە شولە :

د الوتكو كېنگەار او غەھار تولى كلى پە سەر واخېست .
يو قيامت جور شو . الوتكى يۈخۈچلى لە كلى نە تاۋىلاتاۋ
شولى او بىيا يۈ ناخاپە د بىمونۇ او تىندىرىپىتۇ يۈ بل قيامت جور
شو . او، رونە پە كلى وەپىدىل . د قيامت يۈه فەرخ وە چىپە
كلى راغلىپى وە . زۇمى او مۇھ نە سەرە پېتىدىل ، خور او وەند
يۈلە بلە سەرە جلا شولى . تىندىرونە وەپىدىل . او بىالىبەشىيە
ۋەرسىتە كلى پە يۈه چۈپتىيا كىنىپى دوب شو . لەكە پە تولى
كلى كىنىپى چى كفن غۇرپىدىلى ويى ، او بىيا يۈ، نىم تىن پە كلى كىنىپى
پە غۇرپىدىلى كفن كىنىپى وەخۇزىپ . پىر كلى يۈ غەم پېپوت ، دەركىنەر
يۈ لوى غەم . الوتكو دېر كىرۇنە وەران كىرىي وە . دېر كسان
و شەلە شوي وە . كلى تکو سەرە وېينى نیولىقا . د كلى پە وەيلەو
كىنىپى د اوبۇ پەرچاى ھەفە فەرخ وېنىپە بەپىدىلى . د خزان اکاپەتكىر
كىنىپى يۈلەپى او، خان ژوندى پاتىق و . خپلە خزان اکا، كىدەپى
او لۇرىپى چى لە او، خان خىخە مشرە وە ، تولى پە د غۇ
او، رۇنى او بىمونۇ كىنىپى سۇزىپىدىلى وە . داسېپى يې نور كلى
ھەم لەكە پە لۇرى چى رېبلى ويى . دېرىپى تىنكى غۇقى رېتىپىلى ويى .
دېر بې وسە امىدۇنە خاۋىپى اىرىپى شوي وە . د ھەفە كلى پە
ھەدىرە كىنىپى خورەچى كىنە گۈنە وە . پە خورەچى كىنىپى
ھەفە مرىپى خاۋىرە و تە و سپارلى شول .

یوه نوپی هدیره جو په شوه او هدیره په هشو و دخو کښې
په شنو، سرو او سپینو جنلبو د که شوه. یوچا د کلي
په باب خه ریوت کړي او بیا خو الوتکو پر کلي خه د اسې
وحشت او ماتم راوستي .

د اول خان سترګي د هدیرې په یو کونج کښې په یو خو
جنلبو کښې هداسې بېخې پاڼې شوې. هلتنه په پلار، مور
او کشه خو، خو وړه مخکښې تر خاوره لاندې شوې وو
نوره پېن خپل خپلوا نې هم هلتنه تر خاوره لاندې پرانه وو
د هدیرې د جنلبو د رپا بوبنونکي غښله پېن لېږي واتن
څخه د ده غښتونه را رسیده، او لکه چې هندغه بوبنونکي
هجه ته خه وايې، هجه خه کړو ته وړ بولې او د هجه په غښټ
کښې اشکانې جوړوي.

کلى اوښ بېخې خالې شوې . د الوتکو له وحشت وروسته
یو ورڅه بیا په کلي کښې هنکامه خپره شوه چې نن بیا الوتکي
راخې. په هماغه ورڅه تقول پاڼې کسان له قوقل. پورې غرځو
ته لارې. د ککونه ونه ترې پاڼې شول، د کک پېتې ترې پاڼې شول.
نن اول خان له غرځو راکونه شوې؟ خدای خبر هځه ته
څه په زړه کښې وړګرڅبدلې وو، چې د کلي هوا پې کړي وو. کلي
ته نه، د کلي هدیرې ته را غلې . د پېره شیبې په هدیره
کښې، خو اوښ بېرته روانه او دا دې اوښ له کلي پېر
ډیلاندې له لوپې لارې څخه پاس د غونډۍ یو اړخ ته یوې

لوبچا گەتىپ تە ناست ق . د تانكىونو اولى د هەغە ئىكەن بىرىتە لە
تېرىپ ياد ونى خىخە راولىاف . او س نو تانكىونە دە تە بىشە
رازىشىپى شويي وو . د تانكىونو غبۇنىق د غوبۇنىق پىرىپى خىچى .
د اول خان شونىدەپى ورپىدى :

- رازىشىپى ... شولى ... را ... ورپىدىل ...

يو غەتىپ كائىنەپى د لىيندەپى (غولكىپى) پەپتاڭ كېنىپى كېنىدۇد .
لۇمرەپى تانك د هەغە لە مەخي تېرىشى . جۆپ پەپىرىم تېرىشى .
غەھارىپى تولە غۇنۇدە خۇجۇلە . د وىيم تانك رازىشىپى شو .
يع قىن پەپە كېنىپى خېلى سىرلا بەھر كىن . تىك سەرە وېبىستان يېپى
د لارپى گىردىنۇ داسېپى لەپى وو چېپى د سۈرەرەك پەخائىپى خىر
رەك خېلى كەرىپى ق . تىك سۈرە مەخىپى هەم بىشە سەم پە خاودۇكىن
ق . د اول خان شونىدەپى و خۇجۇپىدى .

- روسى دى ... روسى دى ... رۇ ... سى ...

او هەغە لىيندەپە پۇرە نۇر راپتىكلە . د هەغە يۈھە ستىكە
پىتە شۇم او بىياپى كائىنە خوشىپى شوچى او پەنخىنە شوچى قىن
پېپى ئىكېدىلى ق . د هەغە د سىپەن كىيىن اىخ د وىينو نخىنېپى
راخىرىكىندەپى شوچى .

هەغە خېلى شا او خواتە هەم ونە كىتل . پەپىرىم د تانك
دەننە ورلۇپىد او د تانك پەپە يۈھە كېنىپى چەتكىپى پېدا شۇم . پېپى
بل تانك راولىسىد . يۈلۈچ روسىپى كېنىپى ناست ق . كېس
يېپە غارىپ كېنىپى نە ق او داسېپى تىك سۈرە بىنكارپىدە لەكە چې

توله وینه وي. د غوندوئ بخواته يې په فاتحانه اندان کښي
کتل. اوله خان بله تیبه گوند ته جوړه کړه. لينده يې کش کړه
او کابنې د تانک پرس سر د نخبنه شوي ته پس بنۍ سترګه
پرسېنځ شو. هغه لکه چې په ګوله لکېدلې وي، یو کړيکه
ې وکړه او په تانک کښې وړلوبید. تانک نورهم توفند شو.
د تانکونو غهار د هغه غږ وڅور او بل چاته يې ونډه رساؤه.
اوله خان بیا هم لينده کش کړه، پرس بل تانک سپورې يې پرې
په نخبنه کړ، خو خطا شو. شوندې يې وچیچلې او خپلې
ليندې ته يې بد بد وکتل، لکه دېنمن ته چې خوک ګوره. شوندې
ې وڅو خپلې :

— د خپلېنۍ ليندې !

بیا په زړه کښې وړوکړې بدله :
— ما خو کله هم نخبنه نه و خطا کړې. خداي زړه ولې د اسې
وشول ؟!

هغه په هدې سوچویق کښې ق چې د تانکونو د بطیح غښ
یړ څل وړید. د لسو په شا او خوا کښې تانکونه به تېر شوي
وو چې د تانکونو زنځیر تم شو.
یو ناخاپه د قولو تانکونو خوې د غوندوئ لوري ته راولوښې.
بیا یو قیامت جوړ شو. پرس غوندوئې يې د اوږد باران جوړه کړ.
تولې تیبه يې وویشتې، تولې غرې يې زخمی زخمی کړ. اوینده
شیبه غوندوئ ویشتله کېده. د قولو تانکونو له خولو اوړونه

و بېدل . بیا لېه شىبە و بىستە كىلەي شۇھ . د تانكىق د قطۇپى
قۇماندان امر و كىر :
- پلى شىئى . . .

كىن شىپىرىكسان پلى شول . دول دولما و سلى و بىسرە و ئى .
د غۇنلۇرى لورىي تە راسم شول . قۇماندان بیا و بىغىن كىر :
- د غۇنلۇرى پە لور . . .

اول خان دغە خېرى او بېدىلى . هەغە ژۇندى ق . د لورى كىتى
شاتە يې يىو دېرخۇندى ھائى پېدا كرى ق . يىو سوھلىنىڭ قچى
د دە پىس لورىي مەيدەن و . اول خان بیا يىو ناخاپە خېل كلى تە
ۋە وكتىل . د ھەدىرىي سېپىنچى او شىقىچىلار بیا دەھە ئىرىكى
و سوھلىنىڭلىپى او ھىزى پە نە كېنىچى يې تېرى شول :
- كە د كلى تول حۇنان راسە وائى :

پە خېلەلىنىدە كېنىچى يې بیا يىو كانى كېنىچى . سىرپى راجىد
كى او يوقتنى يې پە كېنىچى پە ناخبىنە كى . لىنىدە يې كىش كە او
بیا هەغە پە ناخبىنە شوئى تون پى تىندى لىگىلدەلى ق . لە تىندى
يې بىتكە سە و يېنە راوخوتىپىدە . هەغە يوھ چە كە او لە دى
چەپى سەم تولى پى ھائى و دىرىپىدلى . د گۈلۈباران بیا جور شى
اول خان بیا ھەم يو بىنە تولە كانى پېدا كى او د لىنىدە يې
پەتاڭ كېنىچى يې ھائى پې ھائى كى . لىنىدە يې بىنە سە رابىنكۈدە .
د گۈلۈ د غېن پە ٿەڭكە كېنىچى ، هەغە د ھەدىرىي د جىنلار د رېپا
ھېبىتى غېن ھەم او بېدە . لىنىدە يې نۇرە ھەم رابىنكۈدە . هەغە

يوتن بشنه په نخښه کړي اف . بیا هغه وسخ په ذهن کښې د شوندې
شوه چې الوتکې راغلي وي . خپل پلار ، خپله مور او خپله مشو
خور فریاد شول ، او هغه لیندې ته نور نور هم ورکن
دلیندې بېړ و شکبده او د اول خان له خوپې يو "آه" و خوت . د
ګولو باران نور هم زیات شو . هغه له ځایه پا خبید او د بلګتې
څنګ ته ېې خان وړساو . هغه حیران شو ، هېڅ شی هم وړو
نه اف . یو لوړ لښکر د ده په لوره یې لدروان اف . د ګولیو باران
نور هم چټک شو . اول خان بله هېڅ چاره ونډه لپڈله . لمن
ېې له تیباو د که کړه . له ځایه پا خبید او د لښکر مخې ته ېې
رامنډه کړه . خو تینجې ېې په بیړو د هغوي په لوره ډیشته .
خو بیا دېږند خو ګولیو په ګډه د کوچنۍ اول خان تول وجوه
غلبل غلببل کړ .

د هغه تنسک ویښې د غونډلی د شا او خوا خو تیباو
تکې سرې کړي . لکه چې په د غو تیباو هغه د خپلې قربانه د
ویاړ تخښه ابدی کړي وي .

وطن

زه له دوپري مود پي راهيسبي په دې کار اخته يم . داکسب ماشه
له پلاړه پاڼي دی . زه چې لاښخي کوچنۍ و م نو له پلاړ سره به مې
په دې کار کښې مرسته کوله . هغه وخت ماله خپل پلاړ سره ده
زياته مرسته نه شوه کوله ، خو تر خپلې وسې به مې کار وړه سره
کاوه . کله به هغه په خپل کار کښې دوړه ستري شو چې د خولو
ویاپې به پېږي رولانې شوې او که ما به د هغه د کار په هکله کومه
بنه خبره هم وکړه ، په هغه به بدنه لګبدله . لکه چې نه باخونه
هېڅ او رسې نه . ماکه به هرڅه وړته ويل ، هغه به یو اړې یو
خبره راته کوله :

— خوله دې درو ګښلهه !

او کله چې به له دې نه هم زيات په غصه و ، نو بیا خو

بې بې پە يۈخە اوچت اولۇن ووپىل :

- خولە دې گىندىپى ، كە دىرىپى گىندىم ؟

ما بە غلى خواب وەركىپ :

- بىنە دە نىرس خەنە مەنە وائىم .

او ما بە خپلە خولە گىندىلە . بىاكە بە ھې ھەر خۇمرە خېرىپە
نەنە را قىيدىپى ، د دې جراعت مې نە لىلۇ چى گىندىلىپى خولە پىانىزىم .
زە قىرقۇقىرىق لە خپلە گىندىلىپى خولې سە عادت كېدىم . ما بە خپلە
خولە تىل گىندىلىپى و . دازىمادپلاز حكىم . ما دەنگە لە حكىم پىتە
خپلە خولە نە شۇھ پىانىستى . سە لە دې چى پە پېل كېنىپى بە
زە د خپلە خولې بىندولىو او گىندىلو غەمجنولىم ، خۇرىقۇرۇق
وەرىسە عادت شوم . او سى بە ما دېرىپى خېرىپە نە كۆپى . دېرىپى پۇشتنى
بە مې نە كۆپى . ما د خپلە پلاز حكىم نە شۇ ما تقولى . او سى بە ما تىل
خپلە خولە گىندىلىپى او تىلپى و . د خېرىقۇ او پۇشتنى پە باب بە كە
كە خە سۈچ پە سە كېنىپى را وەگەر خېرىپى ، خۇما بە ھېشىكلە خپلە دەغە
فەرك لە خپلە سە تىلپى نە را رسۇلو . ما بە ھەنخە كۆلە چىپى لە
دې وەرسىتە ، خپلە فەرك هەم وەرگەم ، وېپى گىندىم . ھىپى نە چىپى
ذەركىپى د خېرىقۇ او گىندىلو ھەۋى رامات كېرى . مالە دې وەرسىتە
ھەداسىپى وەكلىپ . غۇشتىلىپى چى ھېش نۇمى فەرك پە سە كېنىپى
را نىزىغۇن نە شي . ھېش نۇمى پۇشتنە را پېدا نە شي . ھېش يۈرۈ
خېرىپە زېرە كېنىپى را وەنە گەرچى . زە ھەداسىپى شوم . زماھەنخە
وەكىنلىپ شول او ھەكە خوبىلە دې وەرسىتە پلاز مائە زىيات

نئه په غصه کېدہ.

زه هداسې گندول او تپه نوچ شوم ، خو خدای خبر
څنګه له دې وړوسته ما د خپل ایکي یوازېني زوچ په باب خان
ملامته گنلو . هغه هم له مانه خله زده نه کړل . اخربو ما
به خله زده کړي واي ؟ زه خود خپل پلار له لاسه هداسې
شوي وم . ما خپل زوچ ته خله زده کولی شول ؟ د وړه هم
نه ده . یوڅه خو مې وړ زده کړل . هغه خله چې مانه کې
رو ، هغه مې تول وړ زده کړل . بشه مې وړ زده کړل او هغه
اویس له مانه هم زما په کسب کښې تکړو او هوبنیارو . هغه
لاپوره نلمی شوی هم نه و ، یوڅه خو راغوړتکی
شوی و ، خو څوانې ته پې لا وړ چې پاتې وې . ما پر هغه
”وطن خان“ نوم ایښۍ و . خدای خبر دا نوم زما ځښګه
خوبن شوچ و ، چې پر خپل یوازېني زوچ مې کېښو . وطن خان
پر ماله بل هر چا نه گرانو . اخربايد هم هداسې واي .
هغه زما زوچ و . د هغه په رکونو کښې زما د رکونو وينه
کړېدله ، راګرڅېدله ، او بیا هغه زما په کار کښې زما یعنې زوچ
مرستندوچا و . زه چې به کله د خپل کار په لړ کښې پرهغه
په غصه شوم ، نو هغه به حبراں حبراں راته وکتل او چې
به پې هم ونډه ويل . ما ته به یو څل خپل پلار را یاد شو .
خپل کوچنیتوب به را یاد شو او د غصې په وخت کښې به
د هغه د سترګو د غصب لمبې را د مخه شوچ ، او ما به خان

ته لاری تو گرپی . بیا به نو خپل زوی ته ، "وطن خان" ته هېشكىله
 نه پە غصە كېدم . اخىر پە هەغە كېنىچى د غصە كېدى خە وۇ
 ھم نه . هەغە خپل كار پە دېرىپى او تكىۋ توب ترسە كاۋە.
 "وطن خان" اوپس د قىرىپە كېندلىك كېنىچى لە ما نە ھم تكىۋ
 ف . دا زەموبىن كىسب ف . زەموبىن كار و باز ف . قىرىكېندىل ما تە
 لە خپلە پلازە پاتىچى وۇ . هەغە وخت د قىرىكېندىل ، دومرە د
 سەختى كار ھم نە ف . مۇبىن بە چېرىقە پە مىاشت كېنىچى كۈم قىرى
 كېندلىق . زىاتە بە مۇبىن ياكوچىنيان خاۋىرۇ تە سېپارىل ، هەغە
 چى دېس بە كوچىنيان وۇ او يابە مۇزىلۇ او بىرەڭاڭان . مۇبىن بە هەغە
 وخت قىلىۋە دېس پە مىنە جۇرمۇل . زما پلاز خۇ بالكل د دې
 كار استاد ف . كله بە يې پە يۈۋە قىرى دومرە كار كولۇ لەكە چى
 خپل خان تە كور جۇرمۇي . قىرى بە يې داسىپى بىنگلىك جۇرمۇ كې
 چى كله كله خۇ بە زما نېھە وشۇ چى يۈۋ شىبيھ پە كېنىچى پېرىچەم .
 هەغە چى بە قىرى بىنە جۇرمۇ كې نۇ يۈۋ شىبيھ بە نۇرەم ورتە
 خېرىش شۇ . بیا بە يې كار پە كېنىچى پېلىكى . يۈۋ بىنە شىبيھ نۇ
 بە يې ھم پە قىرىكېنىچى كار وکىر او چى قىرى بە بىنە جۇرمۇ او
 بىنگلىك ورتە بىنگارە شۇ نۇ يۈۋ والى نىسوان بە يې خۇلىق تە واچىل
 او د قىرى يۈۋى او بلې خوا تە بە تاۋ راتاۋ شۇ . خورد هەغە
 لاس بیا ھم نە درېبدلىو ، تە هەغە چى بە يې جىنازە ھەدىريپى تە
 داۋەلە ، نۇ دى بە د قىرىپە لا بىنگلىك كولۇ او جۇرمۇلو
 اخىتە ف .

هغه وخت به د قبر پرس د ومه ويرنه ف . يابه کون
بوجا او بوجا مرئه شوي وو ، چې خپل عمر به ېي خولې و
او يابه شه د اسي کوچنيان مرئه وو ، چې کورنه به ېي هم
وينه پري کاره . هغه وخت مرگ یو غمکين پر تتم و . د قبر
جورهول او د مرئي خاړه و ته سپارلي یو پر تتم و . خانګي
مراسم ېي لول . ترڅو میاشتو به د مرئي کور ته خلک د
تسليت له پاره تلل . قر یو کالمبه د مرگ دغه پر تتم پر هغه
کوره پر یوته و . مرئي عجب درېښت لولو .

خو اویس ؟ اویس خبره د اسي نه وه . هسي خونهونه
د کسب ، زعوبن د کارو باش بازار بنه تقد و . خو هغه پخوانه
منه ېي نه وه پاڼي . اویس موسته پاڼه زیاته شوې وو . اویس
دا کار یوازې اصلی کسبیانو ته هم نه ف پاڼي . اویس د هر
کسب او کار والا قیرکښهونکي شوې وو . په خپل کسب او کار
پسي نه ګرځبدل ، په پيسو پسي ګرځبدل ، د خپل کټه په
تقد بازار پسي ګرځبدل . پخوا ما خپل زوه دې کار ته له
خانه سره نه اویست ، خو اویس کار په زیات شوې و .
یوه وړخ مې هغه ته وویل :

— وطن خانه ؟ له دې وروسته به په ګډه حڅو .
د هغه زړه خو چندان نه ورقه کېډه ، خو زما خبره
ېي زړمکې ته نه شوې غوره ټوله . ېي منل او له دې وروسته به
له ماسه د قبرونو کښدلو او جورهولو ته راهه . په لپن وخت

کښې یې د قبر کېندل او جوړول زده کړ . اخـر د قـبر کـېندل او
جـعـړـوـلـ هـمـ خـهـ اـسـانـ کـاـنـ نـهـ دـيـ . دـاـ کـارـ هـاـنـ تـهـ لـاـرـېـ چـارـېـ غـواـړـېـ .
دـاـ کـارـ هـمـ مـهـارـتـ غـواـړـېـ . اخـرـ يـوـ کـارـ دـيـ کـنـهـ ؟ او وـطـنـ خـانـ
دـاـ کـارـ دـاـبـرـزـرـ زـدـهـ کـرـ . دـاـ مـهـارـتـ یـېـ دـېـزـ نـرـ پـېـداـ کـرـ .

اوـسـ موـبـنـ تـوـ قـبـرـونـهـ دـ چـاـپـهـ سـپـاـرـېـنـتنـهـ اوـ فـرـمـاـیـشـ
جوـړـوـلـ . زـیـاقـهـ بـهـ قـبـرـ کـوـمـ څـانـګـرـېـ مرـېـ تـهـ نـهـ جـوـړـوـدـهـ . کـلـهـ
کـلـهـ بـهـ دـاـسـېـ کـېـدـلـ . کـوـمـ دـېـزـ مـعـتـبـرـ سـرـېـ تـهـ بـهـ څـانـګـرـېـ قـبـرـ
جوـړـهـدـهـ . نـوـرـ نـوـ نـهـوـنـ دـ کـسـبـ دـوـلـیـ بـدـلـ شـوـیـفـ . موـبـنـ بـهـ
تـوـلـهـ وـرـخـ ، دـ مـاـبـاـمـ تـرـخـرـېـ پـوـړـېـ قـبـرـونـهـ جـوـړـوـلـ ، خـرـداـ قـبـرـونـهـ
بـهـ دـ چـاـپـهـ نـاـمـهـ نـهـ وـوـ . موـبـنـ چـېـ بـهـ هـرـخـوـنـهـ قـبـرـونـهـ کـېـندـلـ
هـغـهـ بـهـ بـیـاـ تـرـ مـاـزـیـکـهـ خـلاـصـ شـوـیـ وـوـ اوـ دـ قـبـرـونـوـ وـاـرـېـ خـوـلـېـ
بـهـ پـهـ خـاـوـرـ دـکـېـ شـوـېـ وـېـ . نـوـجـوـنـ دـ کـارـ وـبـاـرـ باـذـارـ لـهـ بـیـوـېـ
وـرـجـېـ نـهـ بـلـېـ وـرـجـېـ تـهـ مـخـ پـهـ کـرـمـدـوـ وـوـ . زـهـ اوـ وـطـنـ خـانـ دـوـلـهـ
بـهـ تـوـلـهـ وـرـخـ دـ قـبـرـ پـهـ کـېـندـلـوـ سـتـرـېـ سـتـوـمـانـهـ شـوـلـوـ اوـچـېـ مـاـبـاـمـ
بـهـ کـوـرـ تـهـ لـاـرـلوـ نـوـ څـانـوـنـهـ بـهـ موـ لـاـ خـپـلـوـ کـتـوـنـوـ تـهـ نـهـ وـوـ رسـوـلـیـ
چـېـ بـیـاـ بـهـ خـوـبـ وـړـېـ وـوـ . موـبـنـ اوـسـ چـنـدـاـنـ اـرـامـ خـوـبـ هـمـ نـهـ
درـلـوـدـ . پـهـ خـوـبـ کـښـېـ بـهـ موـهـمـ هـدـیـرـېـ لـېـدـېـ . قـبـرـونـهـ بـهـ موـ
لـېـدـلـ . مرـېـ بـهـ موـ لـېـدـلـ . شـنـېـ ، سـپـیـنـېـ اوـ سـرـېـ جـنـدـوـېـ بـهـ موـ
سـتـرـکـوـتـهـ کـېـدـېـ . پـرـ ماـ خـوـ لـهـ دـېـرـېـ موـدـېـ رـاهـیـسـېـ خـهـ دـاـسـېـ
کـانـهـ شـوـېـ وـوـ . خـوـ لـاـ خـبـرـ نـهـ وـمـ چـېـ نـوـهـ مـېـ هـمـ هـدـاسـېـ دـيـ .
یـوـهـ وـرـخـ چـېـ هـغـهـ دـ کـوـمـ قـبـرـ کـېـندـلـوـ دـېـزـ سـتـرـېـ کـرـېـفـ ، رـاـقـهـ

سېپى وویل :

- پلاره ! د وړجې خود قبرونو کېنډل زموږن ملا راماته
کړي او د شپې تې په خوب کښې هم نه خلاصېږ .

ما تې په حداقت و پېښتل :

- څنګه بچو ?

هغه په شپې ليو الفاظو وویل :

بس خونو ... پلاره ! نه د شپې توله شپه هدیرې
او قبرونه ويئم . هر یو مرې یې جلا جلا خبرې راسمه کوي . دې
خو عجیبه مرې دې .

او چې ماته خپل نوی ملن خان دا خبره وکړه ؟ نو پوه شوم چې
په دواړو یوه کانه شوې ده . ماته مې یې څل بیا خپل پلار رایاد
شو او د خپل کوچنیتوب د دوړان پېښې مې تې تې په ذهن
کښې ملشوندی شوې . یو وخت چې ما هم نوې له خپل پلار سره
قبر کېنډنه پېل کړې او ، نو یوه شپه ھې په خوب کښې ولېدل چې
نه او پلار مې دواړه په دې سخت کار اخته یو . پله پې قبرونه
جوړوو . خرونما پلار دا څل عجیبه کار کوي . کله چې به یې
قبر جوړ کړ نو که قبر به لوی او پرلخو ، نو یو څل به په خپله
په قبر کښې وغڅېد او چې د ده په طبیعت به جوړا راغې نو یوې
بریالی موسکابه یې خان په شونډو کښې را ځرکند کړ . او که قبر
به کوچنی و نو د قبر له چمنو کولو وړوسته به یې ماته په
قبر کښې د غڅېدلو حکم وکړ . نه به په قبر کښې وغڅېدلم . هغه

به د قبر اندازه خان ته معلومه کره . بیا به پی ماته وویل :

- پورته شه خنخیره !

او نره به په بیرون له قبره را پورته شوم . سبا یو خوک
مې شوی او . موین د قبر کېندلو ته لاپو . موین چې کله په
هدیره کښې کار پیل کر نه زما یو خل په زړه کښې لوګ ځبدل
چې راشه د خپل بېکانې خوب کیسه خپل پلار ته وکره . ما چې
خبرې ته خوله جوړوله نوبېرته مې را یساره کر . ما ویل هسي
نه چې هغه په غصه شي . زه تړی او ګنډولی وم . د ازما د
پلار حکم و : خو کله چې ماته خپل "وطن خان" د خپل خوبیو
په باب وویل ، نوما هغه ته په کراده څواب وړکه :

- خوک چې قبرونه جوړوي ، صفوی همداسې وي بچو ..

حمداسې ...

او زما په شوندو کښې وړو ، وړو بیا هم نزمه شوه :
- خوک چې قبرونه جوړوي ... خوک چې قبرونه
جوړوي ...

ما ولېدل ، ما ولېدل چې د هغه په شوندو کښې
هم د غه خبې تکرار شوې :

- خوک چې قبرونه جوړوي ... خوک چې قبرونه
جوړوي ...

او له دې وړوسته ما او "وطن خان" د خپل خوبیو په
باب هم کله کله یو بل ته کیسې کولې . موین د ولېو به د

هدیرې او کور او د کور او هدیرې تر منځ لاره زیاتره ده
خوبونو په بیانلو لو لندوله .

د مرد خاور و ته سپارل اویس له زیات ویرڅخه دک
شويه وو . اویس به موږن زیاتو، ځلمي خاور و ته سپارل ، اویس
به له مردي سره کله په یو جلا موقر کښې هدیرې ته بشجې هم
راتلې . شړاګلې او وېرونه به وو ، چې به وې ، کړيکې به وې
او د جامنو خيرل او د پېستانو شکول به وو . خو نهونن له پاره
اویس دا نقول شیان عادی شويه وو . اویس موږن د وړجې زیات
څوڼان خاور و ته سپارل . د ډېر کوښلواو ، د ډېر سټور په
د ډېر میرانۍ او د ډېر ویتیګنو ٿیلوچې او فرمیا دونه مو
اوړ پدل ، خو موږن قه دا کار اویس د وړجې یو ډېر عادی
کار بنسکاره کېدہ . د وړجې په کومه شیبه کښې چې به هدیرې
سره وو ، نو موږ به ځیړن وو ، چې دا منځ څله چل شوی
دی ؟ خو نهون د غه حبرانیتا به له خو شیبې څخه نه زیاتد.
ډېرند به هدیرې پکه شوه او پس یوه بل انسان ، پس یوه بل
قبر به خاورې ولېو له شويه .

یوه وړخ هدیرې تر ډېر پورې سره پرته وو . بنه ډېر
شیبه وروسته خلک راښکار شول . یو مردي یې راټوهر . له
مردي سره ډېر گنه گونه وو ، په یوه جلا موقر کښې بشجې
هم په سره وې ، شړاګلې وې ، وېرونه وو ، او توله هدیرې
چغو او فرمیا دونو نیوې وو . کوم ځلمي وژل شويه في . له

واده یو اوچه وېروشته وېرل شوي و . ناوي يې هم هدیرې
تە راغلى و . د هېپى كېيىكۇ تولە هدیرە پە سر اخېستى و .
د هېپى فرياد وېغ زەرونە خىرول . د ئامى مور هم هداسى و
او خوبىتدى يې هم . تولە هدیرە يې پە سر اخېستى و ، خو
د ناوي غبوفە ، د ناوي فرياد وېنە پە كېنى لە تولۇ خەنە خىرەند
او زەھە خىرونېنىكى وو .

پە هەدغۇ چغۇ او فرياد وېنۇ كېنى ئامى خاوسوف تە وسپار
شو . دعا وشۇم او بىيا يو خۆك پۈرە شوچى خە خېرى
و كېرى . خېرى يې پېل كېپى . خدائى خېرچى خە خە يې وويل .
ما به تل د قىز پىرس خېرى تە غۇنن نە ئېنىسىد .
زە يوانزى د خېلىق قېرىونق پە غم كېنى و ، خو دغە خۇان
دغە مرى ، دغۇ فرياد وېنۇ او دغۇ چىغۇ زەما واسپار خطا
كېپى و . كله به مې قابى تە نظر شو ، كله به مې شا او خوا
خلىكتۇ تە او كله به مې ناوى تە حېزان حېزان وس وكتل . هەنە
چى د قىز سر تە ولار و او خە خېرى يې كولپى ، يو خىل يې
خېلىق غۇن نور هم اوچتىكى ، خورزە د هەنە پە خېرى هېچ نە
پوهىبىدم . حېزان وچى دى خە ولەي ؟ خو عجىبە پېشە وشۇ .
ناوى وەنتىدە كە او هەنە چى پە لورى او اۋازى يې خېرى كولپى لە
گۈپۈلەنە راونىيۇ ، خو تۈدى خېپىرى يې و كېرى ، خىك تېلىتلىق
شول ، هەنە يې وېنۈلە خورھې خېلىخان تېلى خلاص كە
او بىيا د ئامى پى قىز وېرپۇتە . خىك تولە حېزان وو .

چینغي او فريادونه د يويچي شيبى لە پاڭ غلى شول . د تولۇستۇرى
پە ناۋىچى كېنىپى ورئىنجى شوپى . خېرىپى نىڭىزىپى پاپى شوپى . د عايى
نېڭىزىپى پاپى شوپى او بىيا پە هدىرىنە كېنىپى خلک خوارە ئارە شول .
لە هەنەپەنچى دەوستە زىما زوها سوگىندە خۇرىپى نۇ بە
ئوبىلە تاسىمە هدىرىپى تە لابر نەشم . ما هەنەپەنچى دېرىپى
قۇرتە قويىل ، خۇھەنە يۈرۈك كەنەپەنچى دېرىپى قۇرۇپە قېرىش
جۇرىنە كەنەپەنچى دېرىپى قېرىش . هەنەپەنچى دېرىپى قېرىش
نەشىش . نۇ پەنچەنە غصە شوم ، خۇزىما غصەنە هەم ھېش
كار وەنەتكى ، اخىنەنە ماسختەنە وواھە ئەنەنە دېرىپى
كۆرۈلەنە . لە خېلى ماما كەنەپەنچى دېرىپى تۈركە نۇ بىيا د قېرىش
كېنىدلۇ او جۇرىپەنچى دېرىپى شوم . وطن خان بىيا خېلى كۆرۈلە
رايەنە ئەنەنە . نۇ هەم پەنچەنە غصەنە دېرىپى قېرىش
لە كېنىدلۇ او جۇرىپەنچى دېرىپى خۇرىپەنچى دېرىپى
كېنىدلۇ تە دەرامەنە كەنەپەنچى دېرىپى قېرىش . ما بىيا هەم د قېرىش
پېپىشى ، چىغۇ او فريادونقۇ زەما دكار منە هەم وەرەپى وە . اوپىس
وطن خان "ھەم لە ماسىمەنەق . مالە ئۇرۇ كسانىق سەرچەنەلى
كار كاۋە . خۇ مالە خېلى كار خەنە ھېش خۇنىد نە اخېبىت . بل
ھېش كار مې نەق زىدە ، كەنەنە ئۇ اوپىس بە ماھېتھەنە خېلى كەنەنە
د قېرىشنى پە كېنىدلۇ او جۇرىپەنچى دېرىپى ساتە . خۇزىما يۈرۈپەنچى دېرىپى
كار زىدە قەنەنە ، يۈرۈپەنچى دېرىپى جۇرىپەنچى دېرىپى
پە مىنە نە جۇرىپەنچى دېرىپى قېرىش . ھىسى

به مو زمکه وکنله ۰ دلحد له پاره به مو هم یو خه زمکه په
 قبر کښې وکنله او بیا به مو مری) په کښې بسخ کړي . او سدمی
 په بسخبدلو کښې هغه پخواهی پر تسم نه ۰ پاتې . په بیدو بیدو به
 خاوهري پری وسرا پنهان شوې) او بیا به خوکسانو د قبر پس سر خبې
 کولې . د قبر پس سرچې به چا خبرې کولې نو راغلیو کسانو به
 بد بد و ته کتل . زما به هم د خبر والا بدی شول . زما به
 هغه د خبر له والا خخه د موږ بدی راتلل لکه چې دا مری
 هم ده کړي وي . خداي خبر وړی زما د دیرو خبر له کونکو
 خخه کړکه کېدله . وسرو وسرو مې د غه کړکه زیاتدله او
 او س چې به کله خبرې پېل شوې نو شه به د یوې شیبې له پاٹ
 د هدیرې بالي خنډې ته لایم ، خو هلتہ به د بل قبر پرس
 خبرې وي او زه به مجیښ، شوم چې د خه د بې شیبې
 له پاره د هدیرې پله یوه او بله برخه کښې سرکن د انه وکړم .
 اخري مې له خپل دي کار شخه هم کړکه راغله . دا کار مې
 پېښود . بیا به د قبر له خنګه لېږي نه تلام . خو خبرو ته
 مې بیا هم غوبن نه اپښود . یوه فرج خومې په ناخبو
 توکه په غوبنونک کښې گوټې اینې وي . ما ویل چې د چا چېې
 او فریادونه وانه وړم . ما ویل چې د چا خبرې وانه وړم . ما
 بشه د پره شیبې خپلې گوټې په غوبنونک کښې اینې وي . اخري
 نه ما خنګ ته یو خړکه ولاړو ، هغه رضو خویم ، لکه له خوبه
 چې مې ساپورته کړي . هغه حبران حبران را وکتل او په تعجب

یې راڭخنه د سرپه اشارە خە و پېنلى . زما خان تە پام شۇ او
بىما ما دېرىش خېل لاسونە لە خېلىغۇنىغۇنىڭ ئالىپى كىلى . اوئىس
ما خېرىپى اوئىپىلى شوپى ، خۇمنە پوهەدىلىم چى خە ويل كېپىي .
كەنلە چې بە خېرى نىياقى شولۇپى نۇرما پە زەنگىنىپى بە د پلاس
مەھە خېرە رايادە شولە چى د غصىپى پە وخت كېپىي بە يې ماتە
كولە :

- خولە دې كىنديپى ... كە درويش كىنلەم ؟ ...

او نۇرما پە شۇنداو كېپىي بە ھەندىغە جىلمە ئاشۇندى شۇ :

- خولە دې كىنديپى ... كە درويش كىنلەم ؟ ...

خۇرۇنما داغە خېرى بە دۈرەم وىرىپە شۇنداو كېپىي
ماشۇندى شوپىرى ، چى نۇرما پە خەنگ كېپىي ولانق كسانلىق بە
ھەم وانە قىېپىلى شۇ . اخىزەن تىلى شوپىرىم . زە كىنلەل
شوپىرىم . دازىما د پلاس حكىم ق .

نۇ خە عجىلې پېپىنە وشولە . يۈرۈ داسىپى پېپىنە چى ما
يې تىسىر ھەم نە قىرىپى . زما پە زەنگىنىپى كەنلە ھەم داسىپى
نە قۇرالاغىي . ماھىتىكەنلە ھەم داسىپى فىركەنە قىرىپى ، چى كۈنلە
زە بە پە خېلىغۇنىخېل "قىرىخان" تە قىرىجىمىرىم . ما
يۈچۈل پە دېرىھە مىينە خېلىپلاس تە قىرىكېپىنىلى او جۇرە كىرىپى
و . هەنە ماتە ويلىي وىرچىپى :

- بېچىپى ؟ بىنە قىرىبە راتە جۇرىپى . نۇرما د تۈل عمر كۆز
بە بىنە راجحۇرىپى . ھىسى نە چى لە سەر ئى تېرىپى . زما

غوندی قبرونه، لکه نه چې بې جوړوں .

او کله چې نهما پلار مړ شو نوماې بې پر قبر دېن خواي
وکړو . د هغه لة وصبت سره سه مې د هغه قبر دېن بشکل
جواړ کړي . او له هغې پېښې دېن کلونه وروسته ما خپل
”وطن خان“ ته هم په خبرو خبرو کښې هسې یادوونه کړو
:

و ۹ :

- بچیه ! نهما قبر به بشکلی سا جواړو، لکه ما چې خپل
پلار ته جوړ کړي و . هغه په هغه وخت کښې نهاد دې خبرې
هېڅ خواب نهه و راکړي او ځانې په بل خټه کار بوخت کړي
و . خو نهما په نصیب کښې به داليکل شومي وو، چې نه
به په حواله کښې د خپل پلار قبر په خپلو لاسونو جوړو
او په بوجو اتوب کښې به د خپل زلمي نوي . من هداسي وشون
من هدا خوشیې وړاندې ما خپل وطن خان ته هم قبر جوک
کړ او هغه مې خاورې ته وسیاره . که نهما خبرې خې بې منې
وې، که نهما په خبرو کښې نهاد سلکو افاس و اوږد نو خوا
مو مله بدوي، اخسر ما خپل یوانېښې نوي هم تر خاورې
لافتدي کړي . اویس نوماته هېڅوک را پاپې نه شول، له هر
څه نه خلاص شوم .

نه په هدیه کښې وم، قبرونه مې جوړوں . ماته
څوک راغي او د ”وطن خان“ د مرک غږ بې سا باندې وکړي . نه
په ځان پوه نه شوم . یو وخت سا په خود شوم، خپل کور

ته لار نه شوم . سەدلاسە مې د قىز پە كېندىلو پېل وكتى
ما خپىل "وطن خان" تە خە داسى قىرىجۇرالى غۇنىتلى چى ترا سە
ھېچاتە داسى قىز نە وي چۈرۈشۈ . ما پە قىز چېس
وخت تېرى كې . لەكە هەغە تە چى د وادە كۆتىھ جۇرمۇم . هە
مدىرىپ تە ساۋىل شو او ما پە خپلى لاسونۇنە تەخايرى
لەندىپ كې ، د هەغە لە وجۇن نە لا او بىنەم تازە وينە زەنە
راتللە ، هەغە مې پە دېن احتىاط پە قىركىنىپ كېنىد . قىز
يې بېجى بىابىز ق ، لەكە چى لۇمرىپ مې هەغە پە كىنىپ غەخۇلى
او بىيا مې قىز ورقة جۇرە كېپى وي . دومنە خۇ بايدىم
وابى ، اخى دىنەماد عمر كىسب ق . "وطن خان" تەخايرى
لەندىپ شو . د خايرى دېرىپ پېرىچى جۇرۇشۇ دە دەغە دېرىپ
ھەم ما دېرە بىنكىپى جۇرۇم كېپى . دعا وشۇ ، وعظ وشۇ او
بىيا يۈچا خېرىپىل كېپى . زما د نەئە درىزا زياتە شو . خېرىپ
ھەداسىپى او بىزىپىلىپ . دېرىپى زىياتى او بىزىپى شوچى . او نەمە
د نەئە درىزا نەئەھەم زياتە شو . زەھالە ستىگۈ د اوپىنكى
دارىپى راروانىپ شوچى . عجىبە پېپىسە وشۇ . زەھىخ پىرخان
پۇم نە شوم ، سىرلاباشدىپى دروپىند شو ، ما غۇنىتلى چى
لە خپىلخان خەممە دىكىنلىلو او تىلىپ تولۇپ غۇنچى او بىخى
دا خلاصىپى كەرم . پە بىرەپى راوسىپىم . د نەئە درىزاپى داسىپ
حد تە ورسىپىدە لەكە لە سىنې خەممە چى بۇرتا راوجىچى ، او بىيا
ما يۈچە منىھە كەرم ، يۈچە چىغە مې لە خۇلۇپ ووقتله ، هەغە خەڭ

چې پر قبرې خبرې کولې ، د هغه خوا ته مې وړه ندوه کړو
او چې نه بیا پر ځان پوهې د لسم نو هغه مې له مرغه نیوله
او د "وطن ځان" د قبر ترڅنګه مې غور ځولو ف .

نه پر ځان نه پوهې د لسم . زما "وطن ځان" مې ف . ما یعن
څل بیا شا او خوا ته وکتل . هېڅوک هم منه رامه بشکاره کېدل .
لكه چې هېڅوک هم نه وي . لکه چې تول کسان له هدیې
تللي وي .

لكه چې ما تول "وطن" خاوسو ته سپاره وي .

کابل

۱۳۶۷، ۸، ۵

ت رو ز می

هغه سخت درد را په مخه کړي و . نورې پې نو د درد توان
نه لاره . پېر څلپې پې خپل سره پر بالښت باندې ، خوله ولکوله .
برستنه پې پس غایبونو نور کړه خو طاقت پې ونه شو ، بیا
پې پر خپلو لاسونو خوله بنځه کړه او بیا پې هم د درد هېڅ
تسکین ونه شو . تاو را قاو شوو . په توله کوته کښې تاو
را تاو شوو ، بېځي یولنې و . سکمونه پې په فریادونو بدل
شول او بیا لاره خپله مور پې له خوبه راویښه کړله . مور پې
په ھېراتیا له خوبه راویښه شوله او چې کله پې د خپلې لو
سکمونه او فریادونه ولکوله بدل نو پوه شوله چې خه خبره
ده . له ستګو پې د اوښکو خوشاخکي راتوو شول او پرته
له دې چې د لور پې فرته پام شوی وي ، هغه پې پت شانه

د خپل پروینی په پیشکه پاکی کری او اوچته له خایه راجکه شو.
لعربی له یوی شبی خخه بلی ته خپل فریادونه لا زیاتول.
پرخان به یه په پرسزور راعر خو هیچ چاره یه نه کبدله . د
ملا او گبده درد یه له حده زیات شوی و . مور پیا د
هغی په کبده او ملا لاسونه کش راکش کرل . خه بسخیته
توقتکی مویتکی یه پری وکری خود هغی درد نور هم زیات
شو . مور یه ورقه و ویل :

- بچی خدائی به خبر کری .

خود هغی دردونه یو په بل پسی داسی راکری شوی
وو ، چی هغی نور خپل فریادونه نه شول بندولی . اخر
درد هم یو حد لری او هرڅه چی له هغه خپله حده والړی
نور بیا خو یه له چغو فریادونو او عصیانونو ، هیچ نه
شي کبدلی . اخر هغی چی اویس فریاد نه کاوه ، نو کله
به یه کاوه ؟

تروبې ګډ خپل فریادونه نور هم اوچت کرل . کله به
یه دکتی په بازو ګځانو پوری خان کلک کر او کله به یه د
درغلې دريایي ته خان وړ جوخت کر . وړ پوری به وښتله
چی خومره نور به پکښې و ، هدو مره نور به یه پری راونو
خود درد ونر کمی نه و . د یو تک و اند بل ماټک . تروبې
لا په هد غو درد ونو ، سکمونو او فریاد ونونو کښې و ، چی بوعی
مور یه خپل لویا پروینی راوا خبست ، له خانه یه راتناو

که او لورته یې قرو شان قویل:

- ترۇبىزىمى بچىح ، درىخە چى خۇ .

ھەغە پوھ شوھ چى مور یې خە لورته ولە . هەفە د

چېرتەنگ پە مانا پوهىدالە . لا پخوايى مور او دې سلامشىڭ سە كىرىپى وې . مور يې هەغى تە وىلىي وۇ چى بچى كە دەونە دې چېز زيات وۇ او كە بىيا چېرە پە تكلىيف شوپى نوروغۇن تە بە خۇ . مور تە یې خۇ كاۋندىيىو بىخۇ لە پخوا نە وىلىي وۇ چى دايى لومرى خىل دى او خامىخا بە یې سروغۇن تە رسوبى . لە درە سەم سەم بە یې ھلتە رسوبى .

مور او لور دوارىم روان شولى ، تىارە وە ، ترۇبىزىمى وە ، شېپە وە ، او دوىي دوارىپە تىنگۈ كوشۇ كېنى دلويى سەرك لاسە وىن يولە . لور يې پە چېرە سختى پە لاش روانە وە . كەلە بە د درە يوپى سختى چىپى لە تىكە پاتى كىلە . يوە لىنە شىبىيە بە كېنەستىلە او بىيا بە خىلىپى بوجى مور لە لاسە وىن يولە او بىيا بە یې لە خان سەم پە خىنگ خىنگ كېنى روانە كىلە . لارىپى چىرىپى وې ، او بىه وې ، خەقىپى وې او د دوىي كلوشىپى بە كەلە پە خەقىپى كېنى تىپى پاتى شوپى او بىيا بە یې پە تىارە كېنى د خىلىپى كلوشۇ لەتون كاۋە . پە تىك تىك كېنى دەھەپى درە يو خە بىنە شوپى و ، خۇ چى خىلىپى كېنىپى تە چى بە یې وكتىل نۇ خداي خېر چى خە وېرە بە ورته پېدا شوھ او بىيا بە لە ھەمدەپى وېرپى سە د درە يوپى بلىپى نور ورپى چىپى پەخائى كېنۈلە . عمومى سەرك تە

په دېره سختي وړښېدل . او بیا نسه دېره شیبه د موقع په
 انتظار کښې پاپې شول . ټکسي نه پېدا کېدہ او اخچې خدای
 د کومې ګزې موقع پوې وړ پېښ کړ ، نو دوي یې له څانه سره
 جنکړل . د منه په موقع کښې نو تروینې همه ټوله دره ونه پر ځان
 وړ غسل او له خوبې یې هجئ فریاد را پورته نه شو . کله به د دره
 څېو داسې په مخه واخښتله چې هجئ طاقت به یې ونه شو .
 پر خپل ځان به یې خولة ولکوله او د یوڅه سکم غن به یې
 واوښېدل شو . د دره د زغلول دره ، هغه دېره ناراحته کړي و .
 له دېره دره یې اوښکې ملدولانې وې ، خوچې موږ به په ستګون
 ستګون کښې خله وړته وویل ، دې به د دره زغلول نو هم خوچند
 کړل .

تروینې همه چې د زېښتون مخې ته له موقعه ګونه شوه نو
 په زړه کښې یې یو "شکر" وکړ او بیا هغه خپلې موږ له لاسه
 ونیوله او د زېښتون د زېښلو کومې ته ډورښتو پستله . د تروینې
 موږ یې یوازې تر دروازې وړسرو پرښودله او بیا نو تروینې
 یوازې وړښو تله .

په زېښتون کښې ګښه ګونه و . د زېښتون مخې ته هم
 زیاته ګښه ګونه و . ټول نویو زېښد نو ته ستګې په لاره وف
 د زېښد و په ستره خونه کښې خو ننسانې په بیړه بیړه یوې
 او بلې خواته تلې او راتلې . فریاد وفه وف ، چیغې وې او د نویو
 ماشومانو نری ، تڼکۍ ژړه وې وې د مېندو د دره ونځ کړیکو

او چیغو، د نویو زېبیدلو ماشومانو له تنكیو شلار سره د
زېبیدو د ستریکو قې فضا ته خە عجیبە بىنە ورکریپە. كله
چې ترۇبىمىھ دې خوبى تە وئەنوتىلە نو وارخطا غوندې شولە. نەڭ
بىنخۇھم چىغې وھلى. د يوې فریادونە به لە بلى لازیات سخت
دۇ او چې يوې به كریپە كە كەن نورۇ به ھم خپلې كریپە لە
ھەنچە لەھەنچە بىنخۇ زیاتىچىپى كرلې او بىأانى د ترۇبىمىھ چىغى لە
ھەنچە نورۇ بىنخۇ سره گلەپى شوچى.

د ترۇبىمىھ لە وئەنوتىلۇ سە سەم يوه نىرسە دې تە ورنىشى
شەو. خە كاغذونە يې پە لاسكىنې دۇ. قلم ھم قىرسە د
غۇيىتىلىپى چې خە ولېكى. لە ترۇبىمىھ يې وپۇيىتىل:
—نوم دې خە دى؟

او ترۇبىمىھ لە چې دا خبرە هېش او بىدلى ھەمنە وي. بىن
ھەنچە د درە داسې چىپى طەۋالىپى وې چې د ھەنچە غۇبىزونە يې ھم
درانە كرې دۇ. نىرسې دا خەل پە غەصە ترى وپۇيىتىل:
تا تە وايم، نوم دې خە دى؟

دې وەرۇشان ورقە ووپىل:

—ترۇبىمىھ.

او د ترۇبىمىھ د نوم لە او بىدلى سە، نىرسە حېلەنە شولە.
يويى خول او بلى خواتە يې وكتىل او لە چې پە خپلۇ غۇبىزونۇ
بې باورە شوپى شاكانتە وي، د پۇيىتىنىپە دەولىپى ورقە ووپىل:

— خە... خە... ترۇبىمىھ دې نوم دى؟

او په تر عینه د دره یوه بله دا سچ نویجه خپه راغلې وو
چې د خبره پرخای یې د دره له نغم سره یوځای هفې ته یولنې څل
سر و خوځولو .

د نزې مخ تک سوړ شو . په یوه کاغذ کښې یې خه ولیکل
او په څتک کښې بلې نزې ته یې په تعجب رویل :
- دا هم تر عینه ده ! تر عینه یې نوم ده .

بیا هغه بلې نزې ترې د پلاں د نوم پوښته او خه نزې
لانې پوښتنې وکړې او هغه هم په تعجب سره له کوټې وو قله .
او س نور د زیندالو په ستره کوټه کښې یو شو تنه
ښځې پاڼې وي . تولوی باید په پرله پسې ترګه څل ماشومان
زېږو غږ واي . تولې دره ونوي په سر اخښتې وي او بیا نور دوړی
توله کوټه پرڅلوا فریاد ونۍ پس سر اخښتې وو . یوه داکتر
کوټه ته رانشوته او د کومې ناروغه نوم یې په نوړه واخښت :
- تر عینه !

او په کوټه کښې پنځنه شپږ ولهو بنټو وړ غښکر :
- زه یم !
- تر عینه زما نوم ده !
- خه خبره ده ؟
- بلې !

او داکتر هم حبایه پاڼې شو . عجیبه خبره وو .
تولې "تر عینه" وي . داکتر ته له څل دغه تعجب سره سره

خندا هم ورغله او بیا چې بې د پلار نوم والخیست نو هاغه خپل
ئارعغ بې پېدا کرها شو .

د یوې بشجی فریاد بېخی زیات شوی و . د هغې د ماشوم د
زېپدلو وختو . فریادونه بې اوچت کړل . پر یوئه کتیپې خلوله
او بیا د بشجی له فریادونه سره سه د ماشوم تنکی ثنا هم طورې
شوه . ماشوم هلک و ، او چې کله به هلک پېدا شو نو د
کوچې د نوکریوالو نرسانو او خدمو پر شونلو و يه هم موسکاخې
شوه . د دغه ماشوم په پېدا کېدلو هم په کوچه کښې شور
جوړه شو . نرسانو او خدمو چېچې کړي :

- مبارک ، مبارک !

- هلک دی « مبارک » وی .

- هلک دی ، زېږدي مې درېاندې .

او یوې خدمې خو منډه کړه ، بھر وو قله . غوبستل بې
چې هلته هم په بھر کښې منتظر و کسانو ته زېږدي ورسې
او خلا « زېږدي » تراسه هم کړي . خو عجیبه وه . د نوئی زېپدلي
هلک خپله موږ چې شیبې چې په . یوې خدمې وغږد کړه
- هلک دی ، مبارک دې وی ، له زېږدي سه !

او چې هغې بشجی خلکه دا خبره وارې دله نو یو خلیپې ثنا
پېل کړه . لوړړې بې فرو فرو ثنا کوله او بیانو د ثنا غږ
هداسې ورسې اوچتیده . په سلګو سلګو بې ثنا او د اوښکو
یوروه تړې نایوان و . هلک ته بې چې د کومی نوئې په

لاس کنپی و ، بد بد وکتل او بیا یې ترا ته نور و دکتر . پله کوچه
کنپی له تولو بنکو خشخه خپل در دونه هپر شول او پله دغه بنځه
در عنوندې شولې . نرسانې او خدمې هم ترې تاوې شولې او
د پوبېستنو یو بهير پېل شو :

آخر دا ولپی؟

-پر ہلک ہم چاٹ رہی دی؟

- پنهان و چی خدای خلاصه کری ... ماشوم هم هلک دی؟

— ولی پاٹھہ ؟

او د پوښتنو دغه بهیز لاروان و چې په څنګ کښې یوې
نوې راننوي بوجۍ شان پسخې موهل :

- ترورین محب بی خلاه نہ تلدھی۔ ماشوم ہی نہ ملا رہ دی!

هغه یو شیبه چپ شو. تولو بنھو خپل درد و نه
سپر کری مر. نیسانی هم په تعجب کنې بې. هنې بیا
مر شان وویل:

- دو شی مخکنی هفه کونیه شوه .

او لە دې خبىي سوھ سم ، تولۇ ولادت تە نىزدې بىشخۇ
چىغى كىرى . تولۇ خپلۇ پېسىدلۇ كېلىۋ تە بد بد وكتىل او
ئىلارې يې اوچتى كىرى . تولې پە درەن پەخائى كېنىاستى او هەرې
برىي بە غىن كاڭ ئە :

—یوں میأشست مخکبی زما همچه هم په وینو ککر....

- یوہ اونچ مخکنسی ...

- دوه شپهی مخکنېي . . .

- درې میاشتې مخکنېي په يوډه شومه دم کښې . . .

او فرمادونه یو له بله اوچتېدل . نرسان او داکټران چېرنا
شول . توله په بېړه له کړوچې وقتل او بیا په لړه شibe کښې د
پاتې بنکھو ډکې ګپلابې تشې شوې وي .

کابل

۱۳۶۷، ۱۱، ۱۰

نہ کلا

هغه ته د خپلې کلا نېډ دروانه لە بل هرڅه ګرانه و.
مغه چې به لە خپلې نېړې کلا څخه هرڅو مره لري لار، نو
ټول حواس به یې لە هدې زړې کلا، لە هدې زړې دروانې او
او لە هدغونو ستر او نېډ د ډیوالونو او برجونو سو وو
او کله چې به هغه لە نزدې یالېږي څایه بېرته هدې کلاته
ډانډې کېدہ، نو لکه د ډلونو مساپس چې بېرته خپلې مېنې
ته راګرځي، هدو مره به بېړې اخښتني و. کله چې به ډانډې
نو په دروانه کښې به بشه شدې و د پېد، لکې به یې
و خوڅوله او لکه چې غولې د روانې ته ورځارې وځي، داسې
به ترې تاوبیده راتاوبیده. خبره د کلا پلا باب ده. د هدغې
زړې کلا په باب. دا کلا د سکلي بر سر ته پرته وو. شاموڅوا

ته پې پېقىي وو . شېرى زەڭىپى وې ، كىروندىپى وې او بىيا يېرشه اخوا
تىپى نۇرپى كلاۋىپى وې او نۇرپى كىروندىپى .

دا يۈچ دېرى لويىھ كلام . سېپىن بىزايىر بە كىسە كولە چى
دا كلاپى دېرى ساختە جۈھۈپ كىرىپ وو ، پە تولى كلىكىنىپى يې لە
نۇرۇ كلاڭانۇ خىخە توپىلى لارە ، بىر جونە يې لە نۇرۇ تولۇ
كلاپ لۈرە او جىڭ وو او دېبۈلۈنە يې لە نۇرۇ تولۇ كلاڭ
لۇرە او سۈزۈر . سېپىن بىزايىر بە وىيل چى ددىپ كلا د جۈپىدۇ
پە وخت كىنىپى بە د خىتىپ د جۈھۈپ دىللى كار د انسانانۇ لە حەمپى
ھم بىھىشىۋ او لە خۇر قلبە يې غوليانىن خىخە بە كىتە اخېستە
كېدە ، قلبە يې غوليانا چې بېپە لىمدە شۇپى ختە كىنچى بىشە
و كىرچۈلە شول نو ايلە بىلە بە ختە پەخسىپى تە جۈھۈپ شوو او
بىيا بە نۇرخىتەگەن او مىزدۇرالا تىپى راچاپىر شول ئى دې خۇشىپى
كىنىپى بە بىيا داغە ختە د دېبۈلۈنۈ سۈرىنى تە جىڭە شۇپى وو او بىيا
بە نۇرخىتە تىيارىدە . دا كلا هەداسىپى پە ساختى جۈھۈپ شۇپى
وو ، خۇ لە ساختى سەرە سەرە دېرى پە راستى ھم جۈھۈپ شۇپى وو .
د ادم كاكا خېلى نامن او وېپۈرنە ھم دۈرۈ وو چى لە خىتەگەنۇ او
مندەنلىش سەرە بە يۈچىڭى شول ، نو لېنىڭ بە تىپى جۈھۈپ دە او بىيا
ھەدغە لېنىڭ دا كلا جۈھۈپ كە . تىراسە پە دىپى كلىكىنىپى د ادم كاكا
اولادە پىتە وو ، نەمسىيائان ، كىرسىيائان او كۈدۈيائان . عجىبىھە وە داغى
تولۇ فسلۇنۇ استازىپى پە دىپى كلاڭىنىپى وو ، نامن خۇپى يې تولى
لە نېرە تىلىي وو ، لە نەمسىيۇ ، كىرسىيۇ او كۈدۈيۈپى لېنىڭىپى

جهه پی شوې وې او تول په هدې کلا کښې پراته وه . نهې سترې کلا
دوې تول په خپله غېنې کښې نیولې وو ، تولې پې یوچای سره
ساتلي وو .

دې سترې کلا یولزې یوه حجره لره ، داسې کلاوې زياته
یوه حجره لري او دا حجره د کلا د تولو استوکمنو د یووالې نخښه
وې . د ادم کاما د کلا حجره هم د هغه د نمسیانو ، کړو سیانو
او کودیانو د یووالې نخښه وه . د حجري سهیلی ایخ ته لوړ
کوتله جوړ شوې وه . د کوتله د وره ستره و چې کله دنه
به فرنسوټې نو د یو لوړ میدان ګومان به دې پې راغې په
منځ کښې پې خلوړ سترې ستني ولاړې او ګرچاپېړې پې کتونه پرانه
وو . په کټونو کښې لوړی لوړی بالښتونه اېښودل شوې وو . په
دې کوتله کښې له شلو خڅه زيات کټونه ځایبدل . په منځ کښې
پې نفرې جوړ شوې و او د وره لوړی نفرې و ، چې د کټونو
په شمېر کسان به ترې ګرچاپېړه ځایبدل شول . تولو به ترې
پېښې طاتاو کړې او د ژمي اوږدې شې پې به پې خبرو ، کيسو
او توکسو پتکالو تېروې ، او کلمه چې به څوانان په دې حجره
کښې یولزې شول نه بیا خو به له منځی خڅه رې تاو شوې
و ، ریاب یا ستار او بنجو به د یو چا غېنې قه ځان رسولو
و او بیا به توله حجره په سرا اخپستې شوې وه ، د حجري
د کوم کته بازو به خامخا په مستۍ کښې مات شوې و او
داسې خو به هغه شې د مستۍ کښې مات شوې و

بدله شوه . په دغې شپه به "داعي" له هم خوب نه ورته .
گرده شپه به د حجري په انجې کښې ګرځبده ، کله به یې د
تولې کلا یو ګشت وکړ ، یو عمومي شانته خار به یې وکړ
او بیا به بډټه د حجري دروانې ته راغي . بیا به یې لکه غږ
او لکه چې د څوانانو په دې خوبنۍ او مستۍ کښې چې دی
هم د لکه په خوشلوا او تیپونو برخه اخلي . کله خرو به یې
په خپله بنۍ متنه د حجري دروانه وړو شان و پېړته کړله .
خپل سر به یې حجريا ته وړننویست ، لېه شیبې به هلتله ولار
و او چې بیا به د حجري د نلو د مستۍ په ډیلو کښې د کوم
یوہ ورته فکر شو ، نو غږ به یې پړې وکړ :
- او هو ؟ داعي . راحه ته هم رکله شه .

او بلغې پړې وکړ :

- ګوره ؟ داعي ؟ ظالمه ، دلتنه خه کي ؟!

او داعي به بېړته له دروانې خان را بهر کړ او بیا به یې د
د سترې کلا خار وکړ . په یو منله به د کلا په ګوټه ګوټه
کښې وکړځبد . د کلا څېښو باسمونو ته به هم وختو ، چې کوم
څه شی به په نظر وړنځی ، نو منه شیبې به ورته وغېبد
او بیا چې به یې باور راغي چې کوم څوک یا خه شی نه بشکاري
نو بېړته به د ګوټه له باسمونو رابنکته شو ، بیا به په ټويه
کلا کښې یو خوا بل خوا په منله منله وکړځبد او بیا به یې
د حجري د ګوټه دروانې ته خان وړو ساوه . او لکه چې

غواړي بیا خان د زلمو په مسټي کښې وړکړو کړي .

”داغي“ عجیبه سپي و . د پرسکلونه په په همدي کلاکښې تېر کړي وو . فیډک کوکړي و چې دې کلاته چا راوړي ، هدلته ستر شو . هدلته په خپله ځواړي تېر کړي او هدلته تې بشة غږي سپي جوړ شو . زیاتي زړۍ شوی او ، خو هم به په د کلا د زلمو خیال ساتلو ، هم د زړو او هم د کوچنیانو . دې چې فیډک کوکړي او دې کلاته ساولې شو ، نو پر تک سپین پوښې په په خونصارې شانته داغونه وو ، بېځي برګي هم نه و خو قول څلور پخڅه نصارې داغونه په پر سپین پوښې د هغه بشکلا لا زیاته کړي و . د دې کلا د کوم ماشوم دغه کوکړي د پرسکلو داغونو له کبله داغي وړته ولیه او بیا دا کوکړي په ”داغي“ مشهور شو .

زړې کلا هېڅکله په کښې ګوټې نه و ، که په دغه کلاکښې به کومه بنه بدہ پېښه شوم نو بیا خوبه په ګښه ګوټه بېځي بل ډول و . داغي به هم په دغه ګښه ګوټه کښې لا زیات خوشحاله بنکارېدہ . خپله لنډۍ لکي به په په بېړې بېړو خپله او خپل بیڅ غوبزونه به په نور هم بوڅول . که په دې زړې کلاکښې به واډه و نو داغي به داسې په منډه یوې او بېړې خوا ته ګرچېدہ چې تابه ويبل د واډه په ضروري او کاريکسانو کښې دی او چې زړې کلاته به کوم غم پېښ شوی او نو د

هەنگە بىچ غۇرىۋەنە بە ھەم نەھىندۇ دۇ او لىكى بە يېنى ھەم مەلەتى
بىن سكارىپىدلمە .

د زىرېپى سترىپى كلا تولۇ استوكتىنۈلە دااغىي سەمىيە
لرلە . ھەنگە مەتكە پىر تولۇڭلارنى چېرى دااغىي بە ھەم پىر ھەنرىۋە
مەيىنە كولە . كله چېرى بە كۆم يۈدەخە وختت لە پارە پەڭلىكلىي او
كلا كىنىچى نەفەر او چېرىقە بە سەفر تە تىلى و او بىيا بە بېرىقە كلا
تە دااغىي نۇ دااغىي بە لە تولۇ قەلەندىپى وە مەخى تە شىو . پەڭلىپىشۇ
كىنىچى بە وەرتە بىسە دېپە شىبىھە وەغىپىد او بىيا بە يۈچى خواراتە
وەدرىپىد .

• • •

ئەن زىرېپى كلا مەرىدە دە . غەمجنە دە او دا زىرېپى كلا ھېشىكلىك ھەم
چادۇمۇغۇ غەمجنە نەفەر لېدىپى . خەدايى خېرى ئەن زىرېپى كلا خەنەتنىدە
لاغۇزىزىپىدىلىق . د زىرېپى كلا د تولۇ استوكتىنۈ سترىپىلىمىدىپى وې .
د زىرېپى كلا د بۇلۇنى او درەۋاشىرۇ ھەم لىكە چېرى شىلى او عجىبىيە دە
اسان ھەم نىزىخ پۇنە وەرولە . لىكە چېرى د زىرېپى كلا بىدەرنىغىچى خەرڅە
شىولە . وەرېچى يىوچى خوا او بىلې خوا تە او بىنتىپى را او بىنتىپى .
د مابىنام لە خېرى سەم زىرېپى كلا خالى شۇم ، ھىماقە د
كلىونۇ كلىونۇ زىرېپى كلا ، ھىماقە د لۇھىر د بۇلۇنى ، د لۇھىر بىر جۇنۇ
ستەر كلا ، ھىماقە د ادام كاكا د بېچۇ او لەمسۇ او كەرسۇ او
كۈدۈ كىدە كلا ، ھىماقە د مىستىر كلا ، ھىماقە د شىنۇ كرونى د
پە منچ كىنىچى ولارپۇ كلا او ھىماقە د غەرە پە بېخ كىنىچى جۈرۈش شۇچى

کلا . دغه کلا د مابنام په خره کښې بېخې خالي شو . قول استونکن
 بې په لمندو سترګو ، له دې نړۍ کلا خڅه ، دغه د خپل پلروغ
 او نیکونو له کلا خڅه وقتل او چې هر یو به له کلا خڅه وقتل
 او قرشا به بې یو حڅل بیا نړۍ کلا ته وړوکتل نو یو ښه شبې
 به وړېد ، لکه چې د نړۍ کلا د ډوالونه او برجهونه چې خله وړته
 وايی . لکه چې نړۍ کلا وړته د لویې نړۍ درعازې په خولة ، تېږي
 هېږي کيسې کوي . لکه چې هغه ته او نړۍ کلا ته په ګډه د
 هغه د زېږيدو له وخت خڅه تر هډغې شبې ، هډغه د خڅه بې
 تر شبې کيسې کوي او هر یو استونکن چې ټه وړوستي حڅل
 له پاره خپل نړۍ کلا ته وړوکتل نو همداسې خله کانه به پې
 وشوه .

د مابنام خرو چې هر خومه زیاتېدله ، هر خومه چې تیاره
 زړو و کېدله نو هغومه زړه کلا خالي کېدله او بیا نو بېخې
 خالي شو . یواحې "داعي" لا په زړه کلا کښې پاڼې و . تولو چې
 داعي ته هر خومه تو ... تو وکړل او هر خومه چې بې
 وړته وکړلې ، داعي له زړې کلا راونه ووت . ښه دېږه شبې
 بې په هغه پسې خوارې وکړل . خو نسلمو په ګډه په داعي
 پسې منځې پېل کړې ، تولې بې سترې کړل او داعي لاس ته
 وړمنه غني . داعي په زړه کلا کښې د پاڼې کېدلو له پاره خپل تول
 نور یوځای کړ او لکه چې هغه خپل تول نور هډې شبې ته
 ساتلي و . پر داعي د هېچا نرسو و نه سېد او بیا نو مجبو

شول چې داغي پېښدېي ، د داغي دېښودلو او پاڼي کېبدلو
 داغونه له تولو سره په زړه وئو کښې پاڼي شول .
 داغي له زړې کلا سره یولنې پاڼي شو . هغه توله شپه
 سونکېده . اړکولا یې کوله او لکه چې هغه ژاړېي ، لکه چې
 هغه د زړې کلا په سرنوشت پورې ژاړېي ، لکه چې هغه ته
 زړه کلا له خپلوا استوګنو پرته دېره بل دوں بسکارېده . توله
 شپه له زړې کېږچاپېر وکړې . په هېڅ خای کښې یې د زړه
 تسل نه کېده . هغه هېڅکله زړه کلا داسې نه وه لبدي . هغه
 خو شپې یې هداسې رکړل ، خو درېچې یې هداسې رکړل ، هغه
 غوښتل چې زړه کلا یوازې پري نه بندېي . په هغه زړه کلا په
 ګرانه وه او غوښتل یې چې تر پاهي له همدغې زړې کلا سره پاڼي
 شې .

• • •

زړه کلا هداسې خالي پرنې وه . د زړې کلا زړه پلن او
 لوړ د بولونه لا هماغسي خپه وو . د زړې کلا زړه دروازه
 لا هماغسي بنده او غمجنه وه . کله کله به په هول کښې
 د کارغافن او ازونه والوړې دل شول ، خو اخوا ته ، د زړې
 دروازې کېښ ایخ ته ”داغي“ پروت و ، خنګ ته یې د سې وېښې
 خو داغونه پراقله وو او لکه چې د داغونه د داغي خوړې جو کا

کړۍ وو .

کابل

۱۳۶۷، ۱۱، ۱

کوچنی غازی

د څوا رسو پخڅسو کلوښ د شا او خوا معلومېده . په دې زندان
کښې تر تولیو کوچنۍ بندې و . هغه یې یواحې په یوه کوتته کښې
اچولو و . کوتته قلفي و . کله کله به یې بله را پرسو لو . یو
عسکر به تر شاوړ پېږي رونا و . هغه به په دغه حال کښې
هم په د هلېن او انګر کښې د اسې سونا و ، د اسې قدمونه به
یې اخښتل ، نکه د پوخ عمر کوم اتل بندې چې د غور او
ویا رسکامونه او چتني . په پرسو کښې خویې نړولنې نه وې خو
هغه ته چې به چاکتل نو د پرسو د تصویری نړولنې آواز به د
هغه د تک په بسکالو کښې هم سري ته د محبوبي د بنتکوو
د شرینکا د آواز په څېښکار شو .

هره وړیج چې به هغه ته له کوتته قلفي خخه د سوقلو

اجازه و کرلە شوھ او هغه به ساوت، نو د تولو بندیانو سترکی
به هغه ته وروانیستلی. تولو به لار ورته پرسنودله. تولو به
حیران حیران ورته کتل. خو هغه به تل پاس کتل، د زندان
لوره دپولو او برجونق ته، آسان ته، لمر ته.

ھسپی خو پله زندان کبینی د هر بندی جلا جلا کیسپی او
افسانه وی، هر چاھان ته خپلی خپلی کیسپی لرپی، او کله کله به
دغور کیسوند افسانو بنه غور کوله، خود هغه پله باب به پله
زندان کبینی دول دول کیسپی کبدلپی. چا به یوخته ویل او چا به
هم بل خله. هغه تولو ته گران و. د تولو بندیانو پله زره کبینی
بی ھای و، خو له هغه سره بی د مینپی د بنکاره کولو له پاره توان
نه لاره. دغه توان تری اخپستل شوی و. کله چی د مینپی د
شرکنده لو توان هم نه وی، نو تول توانونه له مخشه خی. د غرفی
پله باب هم خبره هداسپی و. آ رئستیا! د هغه خپل نوم غرفی و.
غرفی به خدای خبر له پخرا خخه هداسپی خوار خوارینجی و
او کله او س زندان داسپی خپلی و. بس یواھی پوستکی او هدوکی
بنکاریده، خو پله سترکو کبینی بی خله عجیبه اعیز پرورت و. بیو
دول برم بی لاره، او لکه چی دغه برم د هغه کیسونه هغه ته بخبلی
و. غرفی به لنده شان زمه پی جامپی اغوشتی وی او ناره بوقیان به
بی پله پیتسو وو، لکه چی د ده خپل نه وی او یا لکه چی او س د
ده پله پینسو کبینی لوری شوی وی، د ورمه له کاره لو بدی وو چی دا
نه معلوم بدل چی یو وخت به بی رنگ خشکه و؟

غرني له چاسه خبرې نه کولي . هغه ته يې د خبرو اجانه وړکله
 هم نه ، خو د هر بندې په زړه کښې دا تلوسه و چې له هغه سه
 یوه شیبه ناست واي ، هغه ته يې یوه شدبه بنه سم کتلى واي .
 د هغه د زړه خبرې يې اړبډلي واي . هغه به خنکه غږېږي ؟ هغه
 به خڅه واي ؟ دا دوی پوشتنې د هر بندې په ذهن کښې پړتې واي .
 خو هغه له چاسه خبرې نه شوې کولي ، بل کوم بندې هم
 زړه نه شو بنه کولي چې مغله ته خڅه وعایي . چارزیات وړکتلى هم
 نه شول .

په زړدان کښې د هغه د کړولو او څورولو رنګ په زړک
 کيسې کېډلي . چابه د هغه د څورولو په باب یو خڅه ويل او چا بل
 خڅه . په تېو بیا په هغه وخت کښې چې غرني يې ډېر وخت له
 کويته قلغه خڅه را به نه کړ . بیا به نو او لانې او اشکانې بل
 دوی شوې . تودې به شوې ... سري به شوې ... بیا به تودې
 شوې او دغه سربست او تودبست به همداسي روکن و .

خریوه وړخ خڅه عجیبه شان پېښه وشوم . هغه يې هم
 بهر راوې پست . هماگسې له برمه د کامونه يې اخپستن .
 تر شایې یو سپاهي وړپسې روکان و . دا څل يې وجود لانې
 زیات کمزوره بشکارېدہ . لېه شیبه چې به تابن شوو ، پرڅای
 به کښېناست ، لنده شان دمه به يې وکړه او بیا به سوکن شو .
 هغه لانېات کمزوره بشکاره کېدہ ، خو خدای خبر چې د لنډوې
 لارې د لنډو منځ کمزوره کامونه يې هم خنکه له برم خڅه

وک بشکارېدل . هغه لړه شبیه ودربد . خپل شا او خوا ته ېی وکتل .
بیا ېی د زندان لوړ د بولونه او بر جونه له' نظره تېر کړل او پس
خایه کېښاست . په' همدغه' وخت کښې یو د پوخ عمر زنداني له' خپله
خایه منډه کړع . په' یووه منډه ېی خپل خان تر غرفه ود ورساوه
او بیا ېی هغه له' مټونو خڅه نیوله او پس خپلو اوږدو سپور کړي
و . د اکار ېی د ومره په' بیړه کښې وکړي لکه چې خوک سترګې رپوی .

هغه ېی پس اوږدو سپور کړي او یووه چیغه ېی کړه :
- کوچنۍ غازی ... کوچنۍ غازی ...

د زندان په' اتکړي کښې د تولو سترګې د هغه په' لوړ شوی .
هغه' خپل غږ نور هم لوړ کړي :

- د دی کوچنۍ غازی ... کوچنۍ غازی دا دی ...

تولو د هغه پس لود وړروان شول ، خو لا نور خوک
نه' وو وړرسپدلي حې له' هغوي خڅه بیا ګون شمېر سپایان
راتاواشوی وو . هغه او غرفه دواړه ېی تر کوتکونو لاندې
کړل او بیا ېی په' نورو زندانيانو رهاندې کړل . خو هغه زنداني
لا هماگسي د خپل غښکناري او چتولي :

- کوچنۍ غازی ... کوچنۍ غازی ...

خو سپایان رازیات شول او بیا چې پس زردغه ګښه ګونه
خته کړي شوو . خو وړجې ېی بندیان د زندان اتکړتله راونه -
وېستل او هغه د پاخه' عمر سپیلن بنیرې تڅرتله کوتله قلفي کړ .
له' دې وړوسته د زندان په' همو کومته کښې د غرفه په'

باب خبری کرمی شوی . له دی وروسته به هغه ته هبچا
هم غرنی نه واييه . هغه په کوچني غازی » مشهور شو . او هس
به تو زیاقت زندانی کيسپی د «کوچني غازی» په باب وی .

کوچني غازی په یواحی حان دروسانو یو تانک تباہ کرمی ف .
کوم لاسی جوهر شوی بم یې د تانک مهی ته ورلاچویه ف . تانک
او پنځه روسان یې په کښې لولپه کرمی وو . بیا یې هغه نیټو
و او دا دی دا دو صو موچه په زندان کښې ف .

له هاغې وړاحی وروسته به د هر چا په خوله کښې د «کوچني
غازی» خبره وو :

— ولی چې کوچني غازی یې دېں وهی دی . . .

— قول یې داغلی دی . . .

— ظالمو پر کوچني غازی خله خله نخري نه دی کرمی . . .

— ولی چې کوچني غازی نه خوب ته پرېښدی . نه د خوړلک

خله پر کوی . . . ورهه ولی چې وعایه : د چا په لارښوده

دې دا کار کرمی دی ؟

— او د هغه له خولې سپن قدرې هم نه وختی . . .

او بل به په کښې لاغن کړ :

— آفین د نارینه اولاده !

خویوه شپه دا قولی کيسپی پای ته ورسیدلې . تکه تو
شپه وو . زندان له پخول خڅه هم خونې بشکارېدله . و پېغ
وو . د اسمان مخ قول په نعمو وړېڅو پتلو . په همد غصې

یوہ شپہ کتبی ٹھوک را گل اور "کوچنی غازی" یہ لہ کعوچہ قلغی
بھر کر . هغه ته یہ تکہ تو و خولجہ ورپہ سرکرپی وہ . دھغہ
ستگی یہی ورپتی کرپی وہی ، خود هغه لہ بیولو سره سم پہ
تول زندان کتبی اسکانی خیرپی شوبی :

-کوچنی غازی ... کوچنی غازی ...

د همد غله غب پہ بدرگہ کتبی هغه روان و . کامونہ یہ لہ
پخوا خخہ هم، لہ نریات برم خخہ ڈک وہ . دغو غب ونف د
زندان تولی کوچی او تول دھلپزوونہ ونیول او اسکانی یہ غبرگی
او اسغبرگی شوبی . هرچا او هرخہ شي غب کارہ :

-کوچنی غازی ... کوچنی غازی ...

حوت ۱۳۶۸ ش

پیشہ

ورکہ سندھ

نوچی راډیو مې اخپستې وه . راډیو مې زیاته خوبینه وه .
 نه چې وړوکې وړو هم مې راډیو وړو زیاته خوبینه وه . ما به تل
 خپل پلاں ته د راډیو د اخپستو ویل . پلاں به مې خبرو هسي پله هغه
 د غه تېره کړه . یوه فرج مې کلک تکل وکړ چې من خامخا خپل پلاں
 ته په دې باب واييم . دا حمل به خامخا راډیو رانه واخلي . نه
 به کلکه غوبښته ترې وکړم . هغه ته مې وویل :
 - پلامه ! د تولو خلکو راډیو شتنه او تهونې نه شته .
 هغه څواب رکړ :

* د غه لسنده کيسه پخوا په یوه مجله کښې
 د "ستاپه لاس کښې جام جام ..." په نعم چاپ شوې ده .

- د تولو لة کومه شوو ؟

ما وړته وویل :

- هغه دی د شریف دې هم شته ، د ګنډېر دې هم

او د . . .

خو هغه زما خبره ، زما په ستويکې کښې راوچه کړله :

- پريده ! غږنونه مې مه خوره . چې شه !

زه لا هماگسي په خپله خبره تینګ ولاړ ورم :

- تو پې د هغوي شته ، روپې زموږن نه شته . . . پې

نه شته . . .

د هغه حوصله لکه چې نوره نه وي پاڼي شوې . په غصه

پې راټه وویل :

- په خه پې واڅام . . . لة کومه پې کم ؟

زه حېران شوم . خنکه پې په خه واخلي ؟ خنکه پې لة کومه

کړي ؟ دا نور او خلکو لة کومه کړي ؟ . . . زه په دې خبره

نه پوهېدم . هغه ته مې د پې لندو جواب وړکړ :

- پې خرواني په خله کنه ، خه سخته خو نه ده .

نعمآ د پلار قهر دا خلبي لازیات شو . دا وار پې په لوب

او اس راټه وویل :

- خنکه پې واڅام ؟ په خه پې واڅام ؟

او لة یوچې شیبې ځنډه فېروسته پې خپل اویز لازیات

لړیکړ او ماته پې په غصه وویل :

- بس چې نور مې غږښوونه ونډه خودې . پوه شوې ملکه:
د هغه له قهره کله لاه یوې خوا ډارېدم ، نوله بلې خوا
نډه نه پوهېدم چې هغه یې څنګه نه شي اخېستلى . اخړه مې نډه
ړاغتې کړ او بیا مې وړته وویل :

- په بنار کښې خرڅېږي . تول یې اخلي . لار شه هلته یې
واخله . یوه بنایسته را ډیو واخله ، چې بنایسته سندري په کښې
وېي . . . .

هغه دا څل د قار پنځای موسکی شو . ما فکر وکړ چې
زما خبره یې ګونډې نډه ته ولوېده . نه هم خوشحاله غونډې
شوم ، خو هغه په خندا ماته وویل :

- اخېستل خو یې اسان دي ، خو په څه یې واخلم ؟

ما وړته وویل :

- نور خلک یې په څه شي اخلي ؟

هغه خواب راکړ :

- نور ؟ نور یې په پېسوا اخلي .

او ما په بیرون وړته وویل :

- ته یې هم په پېسوا واخله .

هغه دا څل یو شیبه خنډ وکړ . په کراډ یې راته وویل :

- پېسې له کومه شي بچو ، پېسې ؟

او له دې خبرې سمع سم نه چې شوم . هغه هم
چې شو . زما په ذهن کښې دې خبرې پله پېسې انګازې

- پېسې لە كومە شي . . . پېسې . . . پېسې . . .
 خۇزۇ پە دې نە پوهىدەم چې ھلتە لە هەفو خۇ
 نۇرۇ كۈرىنە سەرە پېسې لە كومە شو ئى دىي ، ھەغۇي
 نۇ راچىيوكانى پە خەلەشى اخېستى دىي ؟ او بىما مې سوچ وكتى
 چې دازمالە پلاس سەرە نۇ ولې پېسې نەشتە ؟ زۇ پە دې نە
 شوم پوهىدلى . زىما پە ذەن كىنىي لا ھەماغسى سوچونە كەڭىدلى
 را كەڭىدلى . دەغۇ سوچۇنۇ لارما د زۇق ھوسونە راھىخول
 خۇ ما اویىس د چىل پلاس د خېرى پە ورلەندىپى د كۈچى بلى خېرى
 ھائى نە شۇ مۇيندى . ھەغا ماتە پېتىكىرى خېرى كەنە وە . ھەغا
 بايد پېسې لە كومە كەنە وائى ؟ زۇ د دې سوال پە حۇواب
 نە پوهىدەم . زۇ نە پوهىدەم چې لە ھەغا سەرە ولې پېسې
 نەشتە ؟ ھەۋە ولې نە شي كولى چې راچىيوا خەليل ؟ ولې
 پېسې نەشتە ؟ ولې راچىيوا نەشتە ؟

زەربىن كەنە د گىنلەپى دوى د كۈر پە خەنگ كىنىي و . مۇئى
 او ھەغۇي سەرە كاۋىندىيادا وە . ھەغۇي چې بە كله راچىي
 جەڭە نېيولە نۇ غىن بە يې زەربىن كور تە ھەم تارىپىدا . خۇ
 زىاتە رخت بە يې راچىيوجەڭە نە نېيولە ، او چې راچىي بە
 جەڭە وە او كوم چا بە يې غىن بېرىقە قىيتى كە ، نۇ لەكە زىما
 زۇ چې يې لە سىدىنىي خەخە بورىتى راۋېستلى وىي .
 زىما پە زۇ چې كىنىي بە تېرى شولى :

- د ظالم نعیه خلا دی وکرل ؟!

او بیا به می په نه کنی د پلار هفو خبرو اسکاری

چوری کری :

- پسی نه شته بچو ... پسی !

او ما به بیا هم له خانه سره فکر وکر :

- چی دا ولی نه شته . خدای زده ولی ... ولی ... ؟

او بیا به هد غو سوچونو له خان سره لاهو کړیاون.

نه به تر دېر پوری په همد غو سوچونو کنی دوب ورم.

د غه سوچونه زما د ژوند یوه نه جلا کې د ونکی برخه وو د

راچ یو د لرلو هو سونو به زه هر دیخ څو دیلم .

ما یوه دیخ خپل هنعني او کاوندي ګندېر ته وویل :

- ګوره ګندېر ! کله په راډ یو کنی کومه بشه سنڌو

وو ، نو بشه یې جگو چی موږنې هم واوسو کنه !

ګندېر یو منځنکی هلک و . هغه به تر دې دیخ ورسنه

هداسې کول . کله به یې راډ یو د وصره جګه ونیوله چی ما به

فکر وکر ، راډ یو زما په خنک کنی ده . او په دې توګه به

اویں ما د خپل راډ یو د لرلو تسکین د ګندېر دوی پر راډ یو

کولو . یوه شپه په راډ یو کنی یوه دې بشکلې سندره وو .

ګندېر خپله راډ یو بشه جګه کری وو . یو خل می د هغه د

پلار غن واو هېد چې پر ګندېر یې مدت وکر :

- ټیته کړه رنډیله ! خله هومیل خو نه دی !

او بیا یو ناخایپه را پیو و رو شوم . د و مرع و ده چې د
گندپر دوه له کموده یې تر دې ھایه اوان نه شو راتللى . د
گندپر د پلاز خبره نه وه ، لکه زما گوپریه ته چې دې تبر
را خلاص کړي وي . یو ناخایپه له ھایه پورته شوم . د خپل
کمود په اتکر کښې یو خوا او بل خوا وکړې چې د خپل کته
ته را غلم . بېرقه په خپل څای کښې خلاستم . بیانو گندپر د خپل
پلاز له ډاره را پیو ته گوټه ورنله وړې . د را پیو د سندريز غږ
پر څای د گندپر د پلاز قهرجن غښ زما په ذهن کښې انکار

جوسروغې :

- قیمته کړه رنیله ! څه هموټل خو نه دی !

د گندپر د پلاز دغه غښ زما په غوبن ونون کښې هداسې
انکارې کولې . ما د هدغه غښ په باب فکر کاوه . خدا ی خبر په
هموټل کښې به څنګه وي ؟ د هموټل نوم یې څنګه واخښت ؟
لکه چې په هموټل کښې ډېرې زیاتې را پیو کانو وي ، که څنګه ؟
هداسې به وي . هموټل به له را پیو کانو ډک وي او د تولو
را پیو کانو او لزونه به جګ وي . په تولو کښې به پشکلې سندري
وي . د هموټل په باب او د هموټل د را پیو کانو په هکله زما
سونچونه هداسې رعنان وي . زما په زړه کښې تېر شول :

- کاشکې زموږ د کور په څنګ کښې هم هموټل واها !
ما یوانې د هموټل نوم او پېدلې د . یوانې د کلې خو
ھلکانو راته په بازار کښې د هموټلو په باب یوشة پیلې دو:

زمونین په کلی کښې به ځینو هغه هلکانو چې پارهوند به بنګار
ته له خانه سره بوعلي وو ، د هوټلونو په باب کله کله موئی
ته خبرې کولې . هغوي به ويل :

— په هوټلونو کښې عجیبه دوړۍ وي :

بل به ويل :

— دasicي غورم دوړۍ وي چې بس له هرڅه نه غږوي
څاخي !

او موبن تولو هلکانو به لاري تپري کوي . کوم بل هلکانو
به په کلانګاره وویل :

— پنهه ده چې د هوټل چای او خوابهه مو هم نه دی
لبدلي .

بیا به ېې وختندل او په غرور به ېې معیل :

— کله چا د هوټل چای او دوړۍ نه وي خورې تو هغه
په دې خبرو نه پوهېښي .

او خپلې خبرې ته به ېې ادامه درکړه :

— هلتہ دasicي کښه کونه وي چې هی توبه ؟ یوو ډله خې
او بله راشي . مېزونو تله چوکیوناستا وي ٿو رنگ په رنگ دوړۍ
وړته راشي .

او چې دا خبره به ېې وکړه نړموږنوسو هلکانو ته به
په کلی کښې دکوم شتمن سرفی خداست را یاد شو او یا هم د
کوم بدای کو، د واده ناري چې خنکه به ډلي ډلي خلک خېلات

او ناري ته تلل او تلل ، خرمخه هلک به بیا رویل :

— خوچه یې بل رېگ خوندکوي . قاسو به هېڅکله هم
نه وي خورلی ...

او نصوب د تولو په نږونق کښې به د بشار او د هوتيلونو
دلبدلو د هویس سکریټي بلې شوې .

زماپه زړه کښې به تېل شول :

— کاشکې ما هم هوتيل لېدلی واي !

خو اویس چې مې د ګنډېن د پلار دې خبرې بیا بیا په
غږښونو کښې اسکانې جوړې کړې وي چې :

— ټیمه کړه ردیله ! خه هوتيل خو نه دی !

نو زماپه زړه کښې به بیا بیا دا اميدونه راتل چې :

— کاشکې نږښونو د هوتيل په څنګ کښې واي ! راویو

خو به مې تل او بېدلی !

زه په ههدغرو سوچونو ، په ههدغرو اميدونو کښې دوب
وم . ما په ههدې باب فکر کاوه : ولې د ګنډېن دې راهیو شته
او نصوبن نه شته ؟ او زه په ههدغرو سوچونو کښې خوب
یوویم .

پلار مې د لوی سرک پنځاره له سرویس خخه راکونه شو
هغه سهار بشار ته تللى و . د پن په بیړه بیړه کوهر ته راډونک
و . ما د ګنډې کړې . منځ ته وړغلتم . له وړایه مې غښ
وړته وکړ :

- پلاره ؟ راهیو دې راهیو ؟ راهیو دې راهیو ؟ راهیو

..... دې

ھەفە پە اىلمە راتە روپىل :

- ھو ؟ راهىپى مې دە .

زما د نېۋە يىو سترە ھيلە تىرىسە شۇي وە . نېۋە مې

تۇپونە پېل كىل . پە تلوسە مې پۇبىتتە تىرى كەرە .

- كۆمە دە پلارە ؟ تە يې ماتە راڭىرە !

ھەفە راتە روپىل :

- پېپىدە بابا ! اوسى مې پېپىدە . چې يۈرۈل خوڭۇر تە

ورىپىپىو .

او زما پە نېۋە كېنىپى سخت ارمان بىأ غىزىقىن كەرە :

- كاشكېپى هەدا اوسى پە كوركېنىپى واى !

دغە دېرە لىندرە لار پى ما دېرە اوپىندە تېرىع شوو . كە
چې مۇبىز كور تە راولىپىدىلۇ ، نو پلار مې خېل راهىپى پىندەكى
راخلامىس كەر . ھلتە يې راهىيۇ دېرە پە احتىاط پە كېن شىمىز
تۇتەو كېنىپى تاۋ كەرە وە . پە دېرە احتىاط يې راولاخېستىلە . لەكە
خوبىن لاس داسى يې تۇتە تىرى كەرە . زما نېۋە تۇپونە وەملى .
ما يىو وار لە خېل پلار خەخە غېرە راتاۋ كەرە . ھەفە راتە نور
ھەم كىزان شۇي و . ھەفە راهىيۇ ماتە راڭىرە . زما نېۋە خېل تۇپىنە
نور ھەم نورداور كەل . ما راهىيۇ تە پاس او لامىدى ، شا او
خوا بىنە دېرە شىبىھ وكتىل . دېرە زياتە مې خوبىنە شوو . راهىيۇ

مې چالان کړه . بنه مې جله کړه . خله خبرې په کښې دې . نور
مې بې هم غږ لور کړ . ما ولپدل چې نهونې تول کاونډیان ”ټول
لوري او واله ، بشجې او پېغلي په خپلو کوئتو را پوره شوي دې .
تول حبلان ولان وو . تولو زهونې کور ته زاکتل . ماته خله .
عجبیه غرور پیدا شوی و . ګنډې هم د خپلې کوئې پرس
ولار و . ما هغه ته غږ کړه :

— ګنډې ! ستاسو را دیو بشایسته ده کله زهون ؟

او هغه چېه خوله ولار و . لکه زما خبرې بې چې هېڅ
اورېدې نه وي . ما بیا دغې کړه :
— تاته وايم ګنډې ! ستاسو هغه بنه ده کله زهون ؟
او بیا بې غږ نور هم یو خله لور کړه :

— ته خو دکوئه کنه ؟

ما را دیو په لاس کښې یو خله وس او چته کړه . د لږ دیو غږ
مې نور هم یو خله جګ کړ . هغه دا خل هم چې ولار و
زما دا خل هغه ته غصه راغله :
— تاته وايم و د سې بچېه !
عجبیه و . هغه بیا هم خله ونډه ویل . زما د قهر
خواب بې هم رانه کړ . ما چې هغه ته د روکتل کله کوره چې
هغه ماته په بې پړایې روکتل او بیا بېرته خپل کور ته کور
شو . ما چې شا او خوا ته روکتل نورهونې تول کاونډیان بېرته خپل
خپلو کورهونو ته کوره شوي وو . د تولو کوئتو سرونه خالي
شوي وو . زما غرور یعنو داول تر پېښو لاندې شوي و . هغه

دکنده‌له با مونو خخه کون شول ، خو لکه چې نې بې د غور
له با م خخه کون کړي يم . نه حبـان وـم . دـکـنـدـهـ پـشـنـگـهـ زـماـ
د پـوـښـتـنـوـ خـوـابـ رـاـنـهـ کـرـ کـرـ ؟ خـنـگـهـ تـولـ کـاـونـدـیـانـ زـمـونـلـهـ رـاـيوـ
سـرـهـ بـېـ عـلـاـقـيـ وـرـ . ماـ يـوـخـلـ بـياـخـلـيـ رـاـيوـ تـهـ لـانـدـيـ بـاـنـدـيـ وـکـتـلـ .
ماـ دـ رـاـيوـ سـوـيـجـ قـاـوـ مـلـتـاـوـ کـرـ . يـوـخـلـ يـوـهـ بـنـکـلـيـ سـنـدـرـ پـهـ کـبـنـيـ
پـېـلـ شـوـهـ .

— ستـاـپـهـ لـاـسـ کـبـنـيـ جـامـ جـامـ
خـدـاـيـ دـېـ رـاـپـخـلاـ کـهـ . . .

همـاـغـهـ سـنـدـرـ چـېـ نـهـاـ خـوـبـنـهـ وـهـ . هـمـاـغـهـ سـنـدـرـ چـېـ
کـلـهـ بـهـ دـکـنـدـهـ دـوـيـ پـهـ رـاـيوـ کـبـنـيـ رـاـفـهـ ، نـوـ نـهـاـ غـوـبـنـهـ وـهـ
بـهـ بـيـاـ دـ هـغـرـيـ دـکـوـرـ دـ دـرـواـزـهـ سـوـرـوـ تـهـ رـسـپـدـلـيـ وـهـ
اوـتـ هـغـهـ چـېـ بـهـ دـاـسـنـدـرـ نـهـ وـ خـلـاـصـهـ شـوـيـ ، بـنـوـ نـهـ
بـهـ لـهـ هـغـهـ حـایـهـ نـهـ رـاـبـرـقـهـ کـبـدـلـمـ . نـهـ بـنـهـ يـادـ شـيـ . يـوـ
وـرـجـ دـ شـپـيـ موـبـنـ تـولـ پـهـ خـپـلـ اـنـګـرـ کـبـنـيـ پـرـاـتـهـ وـهـ . دـکـنـدـهـ
دوـيـ رـاـيوـ دـوـبـنـ وـرـوـ غـنـبـدـلـهـ . يـوـخـلـ هـمـاـ سـنـدـرـ

پـهـ کـبـنـيـ رـاـوـوـتـلـهـ :

— ستـاـپـهـ لـاـسـ کـبـنـيـ جـامـ جـامـ
خـدـاـيـ دـېـ رـاـپـخـلاـ کـهـ . . .

اوـ نـهـ يـوـخـلـ لـهـ خـپـلـهـ حـایـهـ رـاـپـرـقـهـ شـوـمـ . خـپـلـ باـمـ تـهـ
وـختـلـ . ماـ پـهـ زـوـعـ دـکـنـدـهـ پـرـتـهـ وـرـغـنـ کـرـ :

— دـکـنـدـهـ ؟ رـاـيوـ خـوـ مـوـلـبـهـ جـکـهـ کـئـ زـوـعـهـ :

او ما په خپل دغله غښ خپل پلان او د ګنډوپس پلان دناره
له خوبه را جګ کړي وو . په هغه شپه نه خپل پلار بننه وجوه بولیم .
اویس چې مې پلار هدغه څو شیبې مخکنې له بناري
نموي را چې یو ملعوبې وو ، نو دا دی ، هماګه سندره په کښې
پېل شوې وو :

— ستاپه لاس کښې جام جام

خدای دې را پخلا که ...

ما د خپلې را چې یو غښ نوره هم لوړ کړو . خپل شا او خواهه
چې مې وکتل ، بیا هم زعین ټول ګاونډیان د خپلو ګوتهو سروغ
ته را ختلي وو . ما ته یو خل بیا غروره طپیدا شو . ما چې
د ګنډوپس دوی دکوره بام ته وکتل نو ګنډوپس لا دکوره سر ته
نه فرا پورته شوو . ما د را چې یو هوا نوره هم جګه کړو .
زما د خوبنې سندره نوره هم مستح ته رسیدلې وو :

— ستاپه لاس کښې جام جام

خدای دې را پخلا که ...

او زما زړه هوا وکړو . له ځایه را پورته شوم . د سندري
غښ چې نوره هم لوړ کړو او ما یو ناخاپه را چې یو هم له مستې
نه هوا ته جګه کړو . را چې یو ډېره زیاته جګه شوو . ما خپل
لاسونه ورته نیوی وو . بېرته را بستکته شوو ، خونما لاسونو
ھغه ایساو نه کړي شوو . را چې یو پر زمکه ولوپده او توټې -
تعقېت شوو . سندره هم بنده شوو . لکه د سندر غارې مړی

چې دې بنده کړې وي . زما نړۍ په د آکې ولکېد . ما ولپدلو چې
ګنډابس ولاب دی . هغه چې ماته او زموږ را ډیو ته را وکتل
نه د کتې کتې خنداې شروع کړه . ما ولپدلو چې نه موږ نسور
ګاوښلیان هم بېړته خپلو با موښو ته را پورته شوې دېي او
زموبن قولی ګاوښلیان په ما پورې خاندی . نه د هغوي د خنداڅو
نسور هم وڅوړیسم . ما بیا ګنډابس ته وکتل . هغه بیا هم
په کتې کتې خندل . هغه ته مې زیاته غصه را ګله . ما ویل راشه
یوې کلکه کنڅل وړته وکړه . ما په خپل نړۍ کښې کنڅل را جوړه
کړه :

— گ ...

عجیبه و . زماله سټوئې غږ نه خوت . ما هېڅ هم نه
شول ویلى . ما غوښتل دېرڅه دعا یم . ګنډابس ته بې
بدې رېې دعا یم چې څنګه داسې په کتې کتې په ما پورې
خاندی . خو زماله سټوئې هېڅ غږ را ونة خوت . ما یوڅل
بیا ګنډابس ته او خپلو نسرو ګاوښلیانو ته وکتل . تو لوړ هداسې
پرله پسې خندا کوله . د خندا څې په له یوې شیبې خڅه
بلې ته زیاتې دلې او لکه چې د هغوي د خندا د سېلاپ څې
ما هم له څانه سره لا ہو کوي . نه زمکې ته تیټی شوم . ما
وکتل چې نه موږ را ډیو بېځی ټوټې ټوټې بشوې ده . ما پرڅل
څان دې زعد را ډې او یوې سخته چې ګه مې وکړه .
نه مې خپلې مور وڅوڅولیم او په مهربانۍ پې را ټه وویل :

- لوينکه ! وجارېدې کله څنګه ؟

او نئه پو شوم چې بشه ده راډيو خونه ده ماته شوې.
اصلًا راهييو نه شته ! سبأته چې ما خپلې موسته د خپل خوب
کيسه وکړه ، نو هغې هېڅ ونهه ويل ، یوازې یې سترګې له اوښکو
ډکې شوې وي .

خو اویس دا دی ما راهييو اخښتې وو . اویس ما خپله دټو
توان لرلو چې په خپل پېسوي راډيو واخلم . ما اویس خپل د ماشونکو
او کوچنیتوب د دوړان اړمان خپله ترسه کولی شو . ما راهييو
اخښتې وو . ما د خپلې خوبنې د سندرۍ د اوښکو پېړان
کړي ټه . ما چې به راهييو نه لره نو یوازې په شونکو کښې به
مې کله کله د خپلې خوبنې د سندرۍ زمزمه کوله . زما خښې
سندرې دېرې خوبنې وي . هغه به مې کله یوازې په زړه
کښې له خانه سره زمزمه کولې او چې کوم بل خوک به نهه ټه
نو بیا خو به مې په خله تېټې شانته غښله خانه سره زمزمه
کولې . ما به هر وړخ د خپلې خوبنې د غه سندرې یوازې
په شونکو کښې زمزمه کولې :

- راحه چې یو جوړ کړو جونګړه په ځنګل کښې ...

او :

- ببولاې ... لالې ...

او :

- ستاد سترګو بلا واخلم بیا دې سترګې ولې سرې دې ...

او :

— گوئه چې خنداکویی پله سترکو کښې ...

او :

— ستا پله لاس کښې جام جام

خدای دې را پخلا که ...

خو اوس دغه تولې سندري مآپه خپله راهيو کښې او بىلى
شوي . مآ خپله راهيو اخېستې وو . مآ هغه راهيو اخېستې وو
چې مایې خوبونه لېدىلى وو . هغه چې نه ورسه پله وېښه او په
خوب کښې يو خاى او سېدىلى وو . مآ خپل ارمان ترسه شوي
ولېد . ماته بىأ يو دول غور را پیدا شو . پله خپلو پېسومې
خانته راهيو اخېستې وو . او س ما د وصره پېسې گتلى شوي
چې خانته پې راهيو واخالم . مآ او بىس مكتب پاي ته رسوله وو .
پله يوه خاى کښې مې خان ته کار پېدا کړي وو ، او دا دې دې
معاش مې لارې چې راهيو پې واخالم . مآ په خپل لوړونې معاش
خپله د خوبنې راهيو واخېستله . خپل تهول معاش مې په راهيو
وکړي . مآ چې له د کاندار خڅه راهيو واخېستله او هغه ته
مې پېسې وړکولې ، منو ماته مې هغه د کون چنيتوب د وخت د
راهيو په باب تولې شله ګه را يادې شوي . ماته مې د پیلار
هغه خبره بىأ بىأ را يادې دله :

— پېسې له کومه شي بچو ... پېسې ؟!

او دا دې ما او س پېسې پېدا کړي وو . دا دې راهيو مې

اخېستې و . دا دی اویس مې د کاندار ته پېسې حسابوچي ، خونه دغۇ سوچۇنۇ د پېسۇ پە حساب كىنىي تېرىۋېستام . ما بىا د پېسۇ حساب لەمەرە پېل كې . ما به لا د پېسۇ حساب نىيائى ته نە و رسولى چې بىا به مې د پلاز هغۇ خېرى پە غۇبرۇنخ كىنىي اشتکارىي جۈرۈپ كرې :

- پېسې لە كۈره شى بچو ... پېسې ؟

او زۇ بىا پە حساب كىنىي غلط شوم . خى خۇ ھلە مې د پېسۇ شەپىلى بىالە سەرە پېل كېل . اخر دھە د کاندار زۇڭ زما د پېسۇ شەپىلى ته تنگ شو . زمالە لاسە يې د پېسۇ تولى بىندول واخېست او خپله يې پېسې و شەپىلى .

ما راھيۇ پە لاس كىنىي راۋىنيولە او لە دكانە راۋۇقتم . پە دېرىخۇنىي كور ته راڭلم . زيات خوشحالە وەم . خان مې هيڭكلە دەمرە نېڭىرغە نە ق احساس كرې . راھيۇ مې مەختى تە كېپىسۈدە او غۇنىتىك مې چې روبىنانە يې كىرم . زمانىيە ق چې لومرى پە كىنىي خپله ھىماگە د خۇنىي سىندىر واقىم :

- ستاپە لاس كىنىي جام جام

خدايى دې را پىخلا كە ...

او مەكتىبى لە دې نە چې راھيۇ روبىنانە كىرم ، خپله مې هەم زەنھە ورسە پېل كە :

- ستاپە لاس كىنىي جام جام

خدايى دې را پىخلا كە ...

ما راچيو روښانه کړله . یوې او بلې خوڅته مې یې ستن تاو
لټاوا کړه . ما خپله د خوښې سندره په راچيو کښې پېدا نه
کړي شوه . اخربې په یوې برخه کښې خله غب فارهېد . ستنه مې
ې جوړه کړه او ما عجیبه خله واړښدل :

- پلانکي ... پلاں

ما خپل غوبنونه مې تېز کړل :

- د خونه پېژشم !

خپل غوبنونه مې نور هم تېز کړل :

- پلانکي ... کاکا

د ده نوم ې خنکه واخښت ؟

خپل هرڅه مې راچيو ته متوجه کړل :

- پلانکي او پلانکي ... وړونه ...

او زمانه دې دلويېد . زماد یو دې نړۍ ملګري د مرگ
اعلان ف . ما خپل سر ته تکان وړکړ . ما ویل چې ګونډې خوب
ویئم . خونه ما رښتیا اوږدلي وو . نهایو دوست من شویاف
او په دې توکه نه په یو لوی ماتم اخته شوم . ما راچيو بېړته
کل کړع . سدلasse له خایه جګل شوم او د هماغه ماتم پر
لور رول شوم . ما د خپل دوست د جنائزې د بنځیدلو په
مرسمو کښې ګلړون وکړ . نه چې بېړته کور ته راستون شوم
نو په راچيو مې سترګې ولکېدې . له راچيو خخه مې بدې راځل .
خو هغه لکه په ما پورې چې خاندي . زړ مې د مانځ له سره

لری کرو . یوئه خنگ ته مې کېښودله .

سپا ته مې بیا نړئه صبر نه شو . راډیو مې راواخښته .
په هماغي سندري پسې ګرچې دلسم . ما فکر کاوه چې اوں خو
به زما د خوبنې سندره پیدا شي . خو ما چې راډيو روښانه کرو
بیا د یوچا د مرګ خبر ف . زه هک پک شوم . ما چې هرڅو مرء
راډيو ولټوله ، د خپلې خوبنې سندره مې په کښې پیدا نه کړی
شو . بېړته مې راډيو خنگ ته کېښودله . له راډيو مې بدې راګل .
او ما بیا هم خو وړجې راډیو ته لاس وړنډه فو .

بله وړج مې بیا هم نړئه صبر نه شو . بیا مې راډيو راواخښته .
بیا مې روښانه کړله . زه بیا د خپلې خوبنې سندري په لته کښې فو .
هغه سندره ما د پرسکلوونه نه و اوږدې دې . ما بیا په راډيو کښې
ددې سندري له لټونا سره سه په شووندو کښې زړمه پېل
کړو :

— ستا په لاس کښې جام جام
خدای دې را پخلا که . . .

خوکله چې راډيو روښانه شووه ، زه بیا هک پک شوم . بیا
هم د مرغ اعلانونه . بیا هم د مرګ خبرونه وو . ما بېړته
راډيو ګل کړو . له لږې شیبې ورسونته مې راډيو بېړته روښانه
کړله . بیا هم د مرګ یو اعلان ف . نوچونه یې زما غورن ته اشنا
راتلل . تول نوچونه ماته اشنا وو . زه د پرسکسانو چنانو
او فاتحونه ته باید تللى واچ . اوں زماله راډيو منه زیات بدې راګلي

وو . اویس مې لة راچویو خخه کرکه کېدله . د مرگ لة اعلانونو نو او خبرونو پرته مې لا بل خلة نة وو ترې او پېدلي . ياخو به ما پة د اسېي وخت کښې راچویو ته لاس کړن چې د مرپ د اعلانونو وخت به

و . یوو ورځ ما خپل یو ملګري ته وویل :

- زه خونو، د راچویو د مرپ اعلانونو ستپې کړييم .
هداسي ګډونه او هداسي جنازې ... او فاتحې .

هغه راټه حواب راکړي :

- غمې پې مه کوه . د مرپ لة اعلانونو پرته هم نتولې
خبرې د ګډونو او ویرونو پة باب دي . . . پرته لة مرگه به
بله خبره وانه ورې .

له دې وروسته چې به هر چا ته ما د راچویو د دغور
مرګنیو خبره په هکله خله ویل ، نو نتولو به هدا شان حواب
راکاوه .

ما وہرو وساف د راچویو د ګډونو له دغور اعلانونو سو
هم عادت کاوه . زماکرکه د خامخا او پېدلوا په یو چوں عادت
بدلېده . سره له دې چې زه به اویس هم کله چې کورته ورسېدلم
نو راچویو ته به مې یو چوں په کرکه کتل ، خو چې زد به چې
په زړه کښې تېر شول چې راچویو خامخا چالان کرم ، هسي
نه چې بیاکوم اشنا من شوی وي . او زیارته به هداسي کېدل .
خامخا به یو یار او اشنا من .

نن ما بنام زه چې ستپې ستومانه کورته راغلم . نن

مې دېرس زیات کار کړه و. زما د مېز پې سر راډیو پرته وه. ما چې راډیو ته وکتل نو لا چوپه پرته وه، خو بیا هم تکه په دغه چوپتیا کښې چې ماته یو خله ولی، تکه چې رامه ولی : ”ونیسه او ما واووه؟“

زما هم نړه و تختنبدو، ما ویل راشه کله نن پې راډیو کښې یو خله واورم. هغه چې دېرس موده کېدله، له ما خخه وړکه شوې وه، خوتل به پې زما د نړۍ د یاد و نو لة تارونو سره لوپې کولې :

- ستا په لاس کښې جام جام
خداي دې را پیخلا که . . .

او زما لاس بیا هم یو ناخایپه راډیو ته وړغی. ما راډیو روښانه کړله، راډیو چې خنګه روښانه شوله، نو لوصره خبره پې بیا هم د چا د مرګ په باب وه. زما بیا راډیو ته قهر راغي. بیا هم خبره د مرګونو په باب وه. ما ویل راشه راډیو په یو ه سوک مېدہ مېدہ کړه. ماله دېره قهره لاس وړ او جند کړ. هدا چې زما لاس وړنې دې شو، نو لاس مې سست شو. قول نو منه اشنا وو. قولی ما پېژندل او په دې توګه زه د خپل کوچنیتوب د اشنا او همنو یې گنډا پر له مرګ نه خبر شوم. هغه چې له موب سره هغه وخت کاوښوی و. هغه چې راډیو پې لرله. هغه چې ما به په کوچنیتوب کښې کله کله د راډیو له خاکړه هوس کاوه چې کاشه کې زه گنډا پس واي. زه له یو دېس لوی ماتم خڅخه

خبر شوی و م . ما یو حُل بیا راویو ته بد بد وکتل . نه باید سبا سهار د وخته د گنده بس جنازې ته تللی واي . هغه چې موب د کوچنیتوب دېرې خوبې خاطرې سره لربې . گنده بس بیا طغونسته هم زما ملګری ق . تل به مویود بل پوینتنه کوله . د یو، بل له بنې او بدې به خبرې دلو . ما ته هغه تول تېر وختونه رايد شول . هغه هرڅه مخامنځ راټه ودرې دل . گنده بس مخامنځ راټه ودرې دل . د گنده بس دوی . هغه نه راویو راټه مخامنځ ودرې دله . او د گنده بس دوی د راویو هغې سندريې چې په غوبن ونونکښې بیا اشکارې جوړې کړي :

- ستاپه لاس کښې جام جام

خدای دې را په خلا که . . .

او چې د گنده بس دوی په راویو کښې به کله دا سندره راو وتله من زما غوبن ونون به بیا بل هېڅ خبره نه اوږدله . د خپل مو، او پلار کړیکې به مې هم نه اوږدلي . یو وعې مې بشنه یاد شي چې د گنده بس دوی په راویو کښې دا سندره راوتلي و . دراویو غن بشنه پوره جک ق . نه تول غوبن غوبن و م . لکه چې زما غوبن ونونه د گنده بس دوی کره وو . ما ته پلار دېرې چېغې کړي وې ، خو ما هېڅ اوږدلي نه وې . اخى هغه ته غصه و غلې وو . خپله خپله یې راوې سکلې وو او پرمایې گونزار کړي و . زما اویں هم د هېڅلې گونزار یاد شي . خپله منه وو لکه او پېښه داسې وو . همداسې درنه وو او هماغې خپله زه د هېڅي سندري

له خوینده و پستی و م

زه په هدغو سوچونو کښې و م . گندابن زما مخې ته ولار
و . زه بېخې په هماغۇ وختۇنۇ او كلوپۇ کښې و م . خدای خبرچى
زه به ترکومه پورې په دغۇ سوچونو کښې دوباوم ، خو زه
له هدغو سوچونو سەم بىأله خوب سەم يو خائى شوئى و م ، او
ما عجىبە خەلە ولېدل . عجىبە خەلە مې ولېدل .

ما بىأ راھيۇ تەلاس كىر . بىأ مې روپىنانە كىرلە . بىأ هەدمەنگ
اعلانونە و و . تول د مرېتې خبرونە و و . خەلە پې تېرىشويى و و
او خەلە لاروان و و . داھل مې خدای خبرخنگە په حوصلە غۇن
و سرتە نېۋەق . ما خېنى نومونە په کښې پېشىدل او خېنى مې
نە پېشىدل . خو يو ناخاپە د راھيۇ غېن زما پاملىنە خېلى خواتە
ولەرلە :

- صادق ... پلاز ...

زه ولەخطا شوم :

- عجبە دە ، زما د پلاز نۇم !

راھيۇ مې يۈخە جىكە كە :

- حبىب ... كاكا ...

زما زىنە تۈپۈنە پېل كىرلە . د راھيۇ غېن مې نورەم جىڭ كە : خېل
غۇبىونە مې نورەم راھيۇ تە و سەرچى كىرلە :

- كليم او ... و سۈرنە ...

او زمانىزە درىز وغۇزىپەد .

تول زما د وروينو نومونه وو . زما د تولو وروينو نومونه .
دنده درزا مې زياته شو . راډيو ته مې نور هم غوبزونه
وسترشپي کړل :

- د لوښک ... د مریبینې لة کبله ...
عجبه ده : زما د مرگ اعلان ف . نه مرفم ، او مايوه
چيغي کړي :

- نه نه ! نه ژوندی يم ... نه ژوندی يم ...

چيغي مې نورهپي هم لورهپي کړي :
- دا دروغ ده ... نه دا د ژوندی يم ... ژوندی
يم ...

او همدونه چيغور نه لة خوبه راوېښ کړم . نه په خپله
کوبته کښې یولنې وم . نه تول خوبې خوبې شو . وم . زما
نه لا هماګسې ټوپونه وهل . نه په دېره بېره لة خپله خایه
راجګ شوم . ما راډيو ته لاس کړ . راډيو غلې وه . زما لاسې
رېبدل . ما په لړښې دلو لاسونو راډيو راوځښتله . خپل تول
زور مې خپل دواړو لاسونق ته راتول کړ . راډيو مې هواته
پورته کړ . راډيو دېره زياته جګه شو ، او ماته هغه خپل د
کوچنيتوب د دوړان د خوب هغه خاطره یوڅل بیا را ياده شو .
راډيو لا په هوا کښې وه . هغه لارمکې ته نه وه را رسبدلي چې
زما په غوبزونو کښې خله عجیبه اشکارې جوړې شو . خله عجیبه
سندریزې اشکارې وې . زما د سندریزې وې کې د لېټون حواب ف .

زما ورکه سندره وع . په توله هوا کښې په اشکانې خپري وي . لة
کوم لوری راتللي . غنې په همدا سبی لة مستی سره یوچای کېدہ :
ستا په لاس کښې جام جام
خدای دې را پخلا که . . .

زه په دې فکر کښې وع چې خدای خبر دغه اشکانې لة کوم
لوری راحي ، دغه ورکه لة کومه را پیدا شوو ؟ خنکه را پیدا شوو ؟
او نه ما را ټويو لازمي کې ته نه و مارسېدلي چې زه دغې وړه کې
سندري ، دغو سندريزه اشکانه لة څانه سره په هوا کړم .

کابل

۱۳۶۶، ۸، ۴

خط:

T R O G M A I

(Moonless Night)

Collection of Short Stories

M. Zarin Anzor

Writers Union of Free Afghanistan

Series No. 50

1990